

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

TYGODNIK "SAMORZĄD"
Leszczy

Wp. TWARDY
Inspektor
Nowy

TREŚĆ NUMERU:

Warunki obudzenia ruchu oszczędnościowego — *J. Bek*

Kilka uwag o komun. kasach oszczędności — *R. Lenartowicz.*

Działalność komun. kas oszczędn. powiat. i miejskich — *R. Lenartowicz.*

Z Biura Zjazdów.

Z życia samorządu.

Komunikaty;

Gmina wlejska miejska:

- a) Rozwój gminnych Kas w latach 1925 — 1926 — *J. Długokęcki*
- b) Czy potrzebny jest Związek gminnych Kas pożyczkowo-oszczędn.
- c) Kronika

Poradnik.

Warszawa, 26 grudnia 1926 r.

Cena numeru 1 złoty.

Wydział Powiatowy Sejmiku SIERPSKIEGO

ogłasza

KONKURS

na stanowisko

Inspektora Samorządu Gminnego.

Od kandydatów wymagane jest wykształcenie conajmniej średnie, oraz gruntowna znajomość samorządu gminnego. Do stanowiska przywiązane jest uposażenie w/g VII grupy płac urzędników państwowych. Stabilizacja na stałe po rocznym okresie próby. Oferty z odpisami świadectw i przebytej służby należy przysłać do Wydziału Powiatowego w Sierpcu. Posada wakuje od 1 stycznia 1927 r. Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału
(—) nieczytelny.

Wydział Powiatowy Sejmiku Kosowskiego
na Polesiu

ogłasza niniejszem

KONKURS

na stanowisko Inspektora Samorządu Gminnego z uposażeniem VIII względnie VII st. sł. z dodatkiem komunalnym.

Kandydaci ubiegający się o to stanowisko winni posiadać następujące kwalifikacje:

- a) obywatelstwo polskie,
- b) nieprzekroczony 40 rok życia,
- c) ukończenie najmniej średniego zakładu naukowego,
- d) kilkuletnia praktyka w samorządzie ziemskim.

Do ofert należy dołączyć uwierzytelnione odpisy świadectw i dowodów.

Termin składania ofert do dnia 28/XII 1926 r.

Posada do objęcia od 1 stycznia.
Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Starosta (—) *Wł. Staniszewski.*

Magistrat m. KOBRYNIA

ogłasza

KONKURS

na stanowisko miejskiego lekarza weterynarii w m. Kobryniu (Woj. Poleskie)

Do posady tej przywiązane jest uposażenie według VIII-ej grupy płac pracowników państwowych.

Kandydaci reflektujący na powyższe stanowisko winni przedłożyć następujące dokumenty w oryginałach lub uwierzytelnionych odpisach:

- 1) Dowody wykształcenia.
- 2) Zezwolenie na prawo praktyki lekarskiej.
- 3) Dowód obywatelstwa Polskiego.
- 4) Świadectwo z poprzedniej praktyki lekarskiej.
- 5) Własnoręcznie napisany życiorys.

Termin składania ofert do dnia 20 stycznia 1927 r.

Burmistrz m. Kobrynia (—) *Olszamowski.*

Wydział Powiatowy Sejmiku w BARANOWICZACH
ogłasza

KONKURS

na stanowiska 3 Lekarzy Rejonowych z uposażeniem VIII stop. służb.

Podania z dokumentami (odpis dyplomu, dowód obywatelstwa Polskiego, życiorys) należy kierować do Wydziału Powiatowego w Baranowiczach.

Przewodniczący Wydziału
p. o. Starosty (—) *A. Kulwiec.*

Pośrednictwo Pracy.

Ogłoszenia w tej rubryce liczone są po 10 groszy za słowo. Prosimy o przysyłanie należności w znaczkach pocztowych równocześnie z zamówieniem.

Poszukuję posady felczera w samorządzie, w przychodni, w rejonie lub w szpitalu. Posiadam praktykę szpitalną, rejonowego dozorcę powiatowego i biurowego. J. Bohdanowicz, w. Chorążyzski, m. Oszmiana, z. Wileńska.

Absolwent Szkoły dla Urzędników Administracji Gminnej poszukuje posady. Przyjmie obowiązek chwilowy. Stefan Rokosz, Rudnia Poczajowska — Zagaje na Wołyniu.

Zdemobilizowany pomocnik sekretarza gminy z 4-ro letnią praktyką, poszukuje posady pomocnika sekretarza gminy od zaraz. Zgłoszenia kierować do Administracji Tygodnika „Samorząd” dla S. M.

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO.

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH POLSKICH.

NUMER POJEDYNCZY 1 ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE POCZT. KASY OSZCZ. N 1520.

ADMINISTRACJA „SAMORZĄDU” —
WARSZAWA, LESZCZYŃSKA 6.
TELEFON 301-93.
CZYNNY OD GODZINY 8 DO 3.
REDAKCJA—KOPERNIKA 30.
TELEFON 131-92 i 225-50.

Redakcja rękopisów nie zwraca.

OGŁOSZENIA ZWYKŁE ZA TEKSTEM
STRONA—100 ZŁ. POL. OGŁOSZENIA CYFROWE, ILU-
STROWANE I W TEKŚCIE o 50 proc. DROŻEJ, OGŁO-
SZENIA ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH DOSTAR-
CZONE BEZPOŚREDNIO DO ADMINISTRACJI o 25 proc.
TANIEJ. OGŁOSZENIA, NADESŁANE BEZ PODANIA
WYMIARU, DRUKUJE SIĘ NA 1/4 STRONY.

Kierownik Redakcji Aleksander Bogusławski.

Komitet Redakcyjny: Józef Bek, pos. Aleksander Bogusławski, Stefan Boguszewski, Wacław Gajewski,
Władysław Korsak, Joachim Wołoszynowski.

ROK VIII.

WARSZAWA, 26-go GRUDNIA 1926 R.

Nr. 52.

Warunki obudzenia ruchu oszczędnościowego

Uświadomiliśmy już sobie wszyscy, że główne źródło niedomagań naszych ekonomicznych, to drożyzna kapitału, a ta znów, jak każda zwykle drożyzna, ze szczupłości podaży—powstaje. Rozlega się więc powszechnie wołanie: mnożmy kapitał! A zatem: pożyczka zagraniczna i zasoby własne. Pożyczka zagraniczna — to zło konieczne, bo przecież kapitalista poniesie swój zacszczędzony zasób pieniężny do takich obcych krajów, gdzie mu za to znacznie więcej zapłacą, niż może dostać u siebie. Stąd znów wynika, że wytwórczość u nas będzie ciągle droższa, niż zagranicą, skoro oprzemy ją wyłącznie lub przeważnie na obcym kapitale. Nie będziemy więc mogli współzawodniczyć na rynkach obcych z produktem zagranicznym, wywóz fabrykatów się nie powiększy, bilans handlowy się pogorszy, złoty nie pójdzie do góry.

Rozumiemy więc już teraz wszyscy, że trzeba własne powiększać zasoby, że trzeba własny tworzyć kapitał. Kapitał zaś — to grosz zaoszczędzony. Poszło więc po kraju hasło: oszczędzajmy!

Czy „Samorząd” ma pozostać głuchym na to wołanie? Samorząd, jako zorganizowana samopomoc różnych jednostek terytorjalnych jest właśnie doskonale przystosowaniem się społeczeństwa do takiej samoobrony. Wartość tej siły staje się widoczną właśnie w dobie obecnej, kiedy—dla różnych powodów — łączenie drobnych ale licznych wysiłków jest właściwą wytyczną w wielu dziedzinach życia ekonomicznego a także w gromadzeniu zasobów. Samorząd miejscowy właśnie łączy wielu, *wszystkich* nawet do pracy dla wspólnego dobra. W dziedzinie oszczędzania, samorząd — to zbiorowa odpowiedzialność, to zbiorowa gwarancja bezpieczeństwa dla składanych zasobów oszczędnościowych. Tak zawsze rozumiano ten stosunek, wszędzie zdawano sobie sprawę z wartości i siły związków samorządu, użytkując ją w kierunku organizowania ruchu oszczędnościowego przez zakładanie komunal-

nych kas oszczędności, przede wszystkim miejskich, powiatowych, wreszcie — gminnych. Jakkolwiek z zasadniczego punktu widzenia nie jest to forma najdoskonalsza, ustępująca kooperacji kredytowej na zasadach spółdzielczości opartej, zwłaszcza gdy idzie o t. zw. fruktyfikację funduszy złożonych. Minęły dawno te czasy, kiedy depozytariusz płacił bankowi za przechowywanie gotówki lub kosztowności. Dziś, odwrotnie, kasa chcąc zapłacić za złożone pieniądze, musi temi pieniędzmi na to zarobić. Prawie zawsze osiąga to drogą pożyczek, często przez finansowanie przedsiębiorstw, a nieraz sama coś kupuje i sprzedaje lub wytwarza. Przy najuczciwszej gospodarce możliwe są nieszczęścia, działanie sił wyższych, wypadków nieprzewidzianych, powodujących straty. W spółdzielniach oszczędnościowo - pożyczkowych za stratę odpowiadają tylko członkowie, t. j. ci, którzy korzystali ze spółdzielni, którzy będąc członkami, podpisywali zobowiązanie, poddające ich odpowiedzialności, którzy mogli wykonywać nadzór, przyjmować udział w zarządzie i gospodarce, a więc nieraz niedopuszczyć do strat kapitałów nagromadzonych lub ich części. Inaczej w kasach opartych na gwarancji związku samorządowego. W razie strat odpowiadają wszyscy opodatkowani w gminie lub powiecie, a więc wielu takich, co z kasy nie korzystali a nawet takich, co o jej istnieniu wcale nie wiedzieli. Zrozumiałą więc była ostrożność prowadzący dawniejszego przy układaniu ustaw o komunalnych kasach oszczędności: możliwość „fruktyfikowania” funduszy, innymi słowy, używania kapitałów kasy do obrotu, była ograniczona do umieszczania ich bardzo pewnego, przy absolutnie pewnym zabezpieczeniu nie tyle osobowem co rzeczowem. Dziś jest inaczej; tętno życia dzisiejszego wymaga rozluźnienia ciężkich więzów, rozszerzenia zakresu czynnych operacji kasy na kredyt osobisty, (wekslowy), krótkoterminowy, bez zabezpieczeń hipotecznych i t. d. Odpowiedzialność związków—kas właścicieli olbrzymio wzrasta.

Okoliczności i względy powyższe nie zrażają związków komunalnych, dążenie do zakładania kas oszczędności za poręką gmin wiejskich, miejskich i powiatowych ogarnia cały kraj, rząd przygotowuje ustawy, tworzą się związki rewizyjne komunalnych kas oszczędności.

Sprawa tedy wymaga stałego, wszechstronnego oświetlenia.

Przedewszystkiem rzuca się w oczy, że w obecnym początkowym okresie odradzania się komunalnych kas oszczędności ze stanu marazmu powojennego, podkreśla się wybitnie, stawia się na pierwszym miejscu to, co z natury rzeczy musi być zjawiskiem późniejszym: udzielanie przez te kasy kredytu. Jestto naturalne wobec gwałtownego wyczerpania zasobów pieniężnych w kraju, wobec zamierania życia wytwórczego dla braku zapładniających je zasobów. Nie mniej jednakże jest szkodliwe, bo opóźnić tylko może osiągnięcie właśnie tego celu upragnionego. Jako hasło agitacyjne, jako argument przekonywujący przy zakładaniu kas oszczędności wysuwa się to, że w kasie będzie można zaciągać pożyczki. *) I tyle. Niewątpliwie, oszczędzanie nie jest samo dla siebie celem, inaczej stanęłoby blisko bardzo tego, co się sknerstwem nazywa, umiłowaniem bezmyślnem pieniędzy dla nich samych. Nie mniej jednak skłonność do oszczędzania jest cechą charakteru, wymagającą przez czas dłuższy pieczołowitej kultury.

Wywołanie ruchu oszczędnościowego w kraju, wykopanie mu łożyska głębokiego, wymaga zabiegów usilnych propagandy umiejscowionej i organizacji ideowej.

Cieszyć się też trzeba, że pewne sfery społeczeństwa naszego, rozumiejąc tak właśnie sprawę, rozwijają od jakiegoś czasu agitację i w jednym i w drugim kierunku. Powstało pismo „Oszczędność” dla propagandy zasady, metod i wzorów oszczędzania, stowarzyszenie pod tą samą nazwą, przyjęła udział Polska w międzynarodowym kongresie oszczędności w Medjolanie, wreszcie zorganizowano „Dzień oszczędności” (31 października). W dniach 31 października i 1 listopada b. r. odbył się Zjazd oszczędnościowy w stolicy Państwa z udziałem 300 przedstawicieli instytucji oszczędnościowych z całej Polski.

Uchwały tego zgromadzenia dowodzą, jak ważną sprawę stanowi dla Narodu oszczędzanie, jak przeto głębokiej wymaga ta cnota pieczołowitości. „Zjazd uznając, iż oszczędność jest istotnym warunkiem doskonalenia moralnego i gospodarczego narodu oraz samowystarczalności gospodarczej państwa, uważa za konieczne wzmoczenie we wszystkich klasach społecznych zakrojonej na szeroką skalę propagandy oszczędności, opartej na idei solidarności ekonomicznej, wyrażającej się w *popieraniu wytwórczości rodzimej, w walce z takimi zjawiskami, jak nadmierne używanie alkoholu, tytoniu, karcmarstwa, pieniactwa po wsiach* i t. p., a także na *wpajaniu cnót takich jak akuratność, ścisłość, słowność i t. p.*” — Oto jedna z licznych uchwał, dostatecznie charakteryzujących głębokie ujęcie sprawy przez zgromadzonych. Takie właśnie postawienie sprawy jest konieczne wobec rozwiniętego silnie w czasie

wojny i w okresie powojennym uczucia niepewności jutra, chwiejności pieniądza, gonitwy za doraźnym, wielkim zyskiem.

„Instytucję i zrzeszonych w niej oszczędzających winien łączyć moralnie spólny cel, stanowiący dla oszczędzających pewien ideał, do osiągnięcia którego mają oni wykazać maksimum woli i chęci”. — „Instytucja oszczędnościowa winna dążyć do zrzeszenia wokół siebie świadomych swych celów i dążeń grup oszczędzających. Za podstawę do utworzenia danej grupy czy też koła oszczędzających powinien służyć spólny jej członkom cel konkretny, osiągalny dzięki zbiorowemu działaniu”. — Wreszcie: „Organizacją kół oszczędnościowych winny się zająć wszelkie związki, zrzeszenia, grupy pracowników, wszelkie instytucje oświatowo-zawodowe, słowem każdy zespół ludzi, mający ze sobą pewną stałą łączność”.

Te ostatnie uchwały liczą się z dwoma faktami: z tem, że oszczędzanie jest wogóle aktem niemiłym, wymagającym dużego, stałego wysiłku woli, i z tem, cośmy wyżej powiedzieli o powojennych nastrojach nieoglądania się na jutro. Zjawia się konieczność przeciwstawienia tym niepomysłnym warunkom — faktu psychicznego: zbiorowej woli. Stąd słuszne wskazania: *organizowanie oszczędności* przez tworzenie kół oszczędzających dla osiągnięcia jakiegoś spólnego celu. Np. uczniowie - rzemieślnicy postanowiliby ciuć w okresie terminowania oszczędności, by mieć po wyzwoleniu na czeladnika gotowy fundusz na założenie własnego warsztatu. Urzędnicy jakiejś instytucji mogą zgromadzać oszczędności celem zakupienia placu pod budowę spólnego domu mieszkaniowego. Uczniowie lub uczennice — na koszty zbiorowej wycieczki w lecie nad morze polskie. „Chodzi o to, żeby dziecko, młodzieniec, czy dorosły w trakcie oszczędzania wkładał w to swą duszę, żeby z całych sił pragnął swój cel zrealizować, bo wtedy i pozbawianie się przyjemności pójdzie mu łatwiej” *).

Jako wzór takiej organizacji może służyć angielski Narodowy Komitet Oszczędności, zorganizowany w r. 1916, celem zbierania oszczędności na pożyczki wojenne. Przetrwał on wojnę i istnieje dotąd. Srodowiska, w których organizowane są przez ten Komitet koła oszczędnościowe, są najrozmaitsze: fabryki, zakłady przemysłowe, biura, szkoły, kluby, organizacje kobiece, szpitale, organizacje religijne i t. d. Od października 1920 wprowadzono tę inowację, że 50% wpływów oszczędnościowych z danego okręgu samorządowego przeznaczone jest pod pewnymi warunkami na potrzeby tego samorządu.

W końcu nadmienić trzeba, że Zjazd uchwalił powołać do życia „Biuro Zjazdów instytucji oszczędnościowych w Polsce”, którego celem będzie: „utrzymanie ścisłego kontaktu pomiędzy instytucjami i organizacjami oszczędnościowymi, badanie warunków i metod pracy tych organizacji, skoordynowanie akcji szerzenia idei oszczędności, opracowywanie projektów jednolitych zasad działalności wkładowo - oszczędnościowej” i t. d. —

W trudnej pracy obudzenia i utrwalenia ruchu oszczędnościowego poczyniono kroki pierwsze.

*) Taki właśnie charakter nosi akcja Banku Rolnego, przez udzielanie kredytu gminom, zachęcająca do zakładania kas oszczędności.

*) „Oszczędność” Nr. 36 „Sprawa organizacji oszczędzających”.

Kilka uwag o Komunalnych Kasach oszczędności.

Podstawy prawne dla powiatowych i miejskich kas oszczędności, istniejących na terenie Rzeczypospolitej (b. dzielnice: rosyjska, pruska, austriacka) są różne:

1) w b. Królestwie Kongresowem i w województwach wschodnich powstają na mocy punktu c) artykułu 7-go dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej i p. 10-go artykułu 11-go dekretu o samorządzie miejskim z dnia 4-go lutego 1919 roku, względnie na podstawie rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 14 sierpnia 1919 r. o ustawie miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 12, poz. 99).

Statut wzorowy, regulujący działalność tych kas, został rozesłany przy okólniku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr. 347 z dn. 7 czerwca 1919 roku L. 57959-XVIII-824/1.

Odnośne uchwały powiatowych związków komunalnych, dotyczące statutów kas oszczędności, są zatwierdzane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu na podstawie art. 47 p. 4-go dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej z dnia 4 lutego 1919 r. (Dz. Praw. Nr. 13, poz. 141), oraz art. 38 dekretu z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. Praw. Nr. 13, poz. 140), a o ile chodzi o wschodnie województwa kresowe na podstawie rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 14 sierpnia 1919 r. o ustawie miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 12, poz. 99), albowiem województwa wschodnie posiadają jednakową ordynację powiatową z b. Kongresówką.

2) w b. zaborze pruskim komunalne kasy działają na podstawie regulaminu z dnia 12 grudnia 1838 r. (Reglement, Die Einrichtung des Sparkassenwesens betr. vom 12 Dezember 1838). Rozporządzenie to zostało z biegiem czasu uzupełnione szeregiem reskryptów ministerjalnych i łącznie z niemi stworzyło podstawy prawne dla organizacji Kas, jaka przetrwała do czasów obecnych.

3) w Małopolsce zaś podstawą prawną dla kas oszczędności jest regulamin z 1844 roku, oraz statut wydany dla gminnych kas oszczędności reskrytem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dn. 7 marca 1855 r. L. 3651, zmieniony w 1872 roku, a po rewizji tegoż statutu — wydano w 1892 roku wzorowy statut dla gminnych i powiatowych kas oszczędności reskrytem z dnia 19 maja 1892 r. L. 1139, który to statut z małymi zmianami dotąd obowiązuje, a raczej jako ogólna wskazówka przy układaniu statutów, nie stanowi zaś reguły niezmiennej.

W województwach centralnych i wschodnich — komunalne kasy oszczędności (powiatowe i miejskie) — oparte na statucie, wydanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, jak o tem wyżej wspomniałem, nie posiadają odrębnej osobowości prawnej. Są to instytucje komunalne ściśle zespolone z gminą miejską, względnie powiatowym związkiem komunalnym, które to związki są założycielami kasy, odpowiadają za całość i bezpieczeństwo funduszków Kasy Oszczędności oraz za wypełnienie jej zobowiązań całym swoim majątkiem i wszystkimi dochodami, ponadto przeznaczają pewne kwoty na koszty założenia i urzędzeni kasy i z tych tytułów przysługują im szerokie kompetencje nadzorcze nad czynnościami Związku Kasy.

Statut tych Kas do niedawna jeszcze nie zawierał postanowień, uprawniających Kasę do prowadzenia pewnych operacyj bankowych, które gwoli ożywienia działalności Kas, wprowadzone zostały w latach 1923, 1924 i 1925 przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu. Przepisy te, dotyczące wydawania pożyczek na weksle, przyjmowania weksli do inkasa, dyskonta (operacje czynne), oraz redyskonta nabytych weksli (operacje bierne), ponadto upoważniające do wydawania pożyczek krótkoterminowych na skrypty dłużne, wreszcie do prowadzenia agentur banków za gwarancją Związków — były i są skwapliwie uchwalane przez Związki. Okazały się bowiem czynnikiem budzącym ospały żywot tych w niewielkiej ilości istniejących kas i zachęcającym do ich zakładania w szerszej mierze. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych jednak wprowadziło do statutu szereg ograniczeń, z uwagi na niebezpieczeństwo prowadzenia operacyj bankowych, związanych przeważnie z większym ryzykiem.

W ostatnich czasach został przedstawiony Ministerstwu Spraw Wewn. do zatwierdzenia statut Związku miejskich i powiatowych Kas Oszczędności w Warszawie, którego zadaniem ma być popieranie działalności i rozwoju Komunalnych Kas Oszczędności (powiatowych i miejskich) oraz dokonywanie rewizyj biur i księgowości tychże kas.

Komunalne Kasy oszczędności w województwach wschodnich nie posiadają również osobowości prawnej, która się uzyskuje przez wpis do rejestru handlowego na podstawie zatwierdzonego statutu i uzyskanego zezwolenia. Kasy te do obecnej chwili są w b. zaborze pruskim — przedsiębiorstwami komunalnymi w najściślejszym tego słowa znaczeniu, t. zn. ponieważ są one osobnemi biurami, podlegającymi danemu związkowi. Kasy te są zespolone z korporacjami samorządowymi i zarządzają niemi ciała kolegjalne, wybierane przez Magistrat i Radę miejską.

Na zasadzie pruskiego regulaminu Kas Oszczędności w r. 1838 powstał w b. zaborze pruskim szereg komunalnych kas oszczędności powiatowych i miejskich. Celem scharmonizowania i skoordynowania działalności tych kas, powołaną została do życia organizacja centralna kas, a pośród gmin i powiatów, której zakładem jest obecnie Komunalny Bank Kredytowy w Poznaniu.

Wreszcie w Małopolsce (województwa południowe) Kasy stniejące opierają się na regulatywie z 1884 roku, który nie odpowiada ani ekonomicznemu rozwojowi kas i potrzebom dzisiejszym, ani też pod względem prawnym nie ujmuje on należycie istoty kas. Sam regulatyw charakteryzuje się, że daje tylko „prawne wskazówki co do zakładania, urządzania i nadzorowania Kas”. Kwestja osobowości prawnej nie była w regulatywie należycie ujęta, a wzorowy statut z 1892 roku w § 2 stwierdza wprawdzie, że kasa oszczędności nie jest zakładem gminnym, lecz „instytucją samodzielnie założoną, urządzoną i stojącą pod nadzorem państwowym”, z drugiej jednak strony w dalszym ciągu przyznaje najrozmaitsze atrybucje władzy autonomicznej, dającej gwarancję za wkładki. Ta dwoista opieka władzy państwowej i autonomicznej dawała nieraz

podstawę do kwestyj spornych, które się ujawniły w sprawach legitymacyj wyborczych, jak np., czy członek dyirekcji ma prawo wybieralności do rady gminnej, względnie powiatowej, w sprawach zarejestrowania Kas w rejestrze sądowym, w stosunku do Kasy chorych etc. Wreszcie Trybunał administracyjny w Wiedniu, rozstrzygając jedno z zażeń, orzekł, że Kasa Oszczędności w Małopolsce jest odróżniającym się od powiatu o samoistnie zorganizowanej jurydycznej osobowości — podmiotem prawnym, który ani nie jest w zarządzie powiatu, ani środkami powiatu nie jest utrzymywany, a nawet któremu powiat może być przeciwstawionym jako wierzyciel lub dłużnik.

Pierwsza kasa oszczędności na obszarze b. Galicji powstała we Lwowie w roku 1844 za inicjatywą stanów galicyjskich pod nazwą „Galicyjska Kasa Oszczędności” we Lwowie, Z końcem r. 1912 istniało w b. Galicji 56 kas oszczędności.

W r. 1902 powstał Związek Galicyjskich Kas Oszczędności z siedzibą we Lwowie. Zadaniem tego Związku było między innymi popieranie wspólnych interesów kas oszczędności, przeprowadzanie lustracji kas, zbieranie i ogłaszanie dat statystycznych, utworzenie funduszu zaopatrzenia dla funkcjonariuszy kas, do związku należących oraz propagowanie idei oszczędności w społeczeństwie. Statut i nazwa Związku Galicyjskich Kas Oszczędności uległy w 1920 r. zmianie. Związek przyjął nazwę Związku Polskich Kas Oszczędności.

Obecnie, celem zunifikowania wspomnianych różnic dzielnicowych w ustawodawstwie — Min. Spraw Wewn. łącznie z Min. Skarbu opracowało ustawę dla komunalnych Kas Oszczędności (powiatowych i miejskich). W projekcie tym, który niezadługo ukaże się w Dzienniku Ustaw, starano się w wielu punktach zachować obecną organizację Kas, pozatem wprowadzono szereg nowych postanowień, które odbiegają dość znacznie od dotychczas obowiązujących zasad. Zasadnicze różnice są:

- 1) wyraźna odrębna osobowość prawna;
- 2) zakładanie kas przez wojewódzkie związki;
- 3) przekazywanie uprawnień wydziałom wojewódzkim;
- 4) wspólne Kasy Oszczędności, zakładane przez Związki komunalne;
- 5) uprawnienia do posiadania, względnie nabywania akcji;
- 6) dyskonto własnych książeczek oszczędnościowych, kuponów oraz wypowiedzianych i wylosowanych papierów wartościowych;
- 7) udzielanie długoterminowych pożyczek za gwarancję Państwa;
- 8) uprawnienia do sprzedaży papierów wartościowych, bez upoważnienia sądu — w razie niespłacenia pożyczki;
- 9) odmienna organizacja władz Kas Oszczędności (Rada Nadzorcza i Zarząd. Rada wybrana przez Związek, Zarząd przez Radę);
- 10) czynności nadzorcze w normalnym toku instancji;
- 11) w zakresie czynności bankowych nadzór Ministerstwa Skarbu;

12) uprawnienia do organizowania związków rewizyjnych ogólnopolskich - państwowych i okręgowych.

Zanim jednak wspomniana ustawa wejdzie w życie i zanim Ministerstwo Spraw Wewnętrznych opracuje odpowiedni statut, do którego wszystkie Związki komunalne będą musiały się zastosować, zmieniając, względnie wprowadzając nowe przepisy — zainteresowane Związki, szczególnie w województwach centralnych i kresowych, gdzie ilość kas działających jest znikoma, mając na względzie żywszą inicjatywę w zakładaniu kas, powinny się kierować następującymi wskazówkami:

1) uchwały powiatowych związków komunalnych i rad miejskich powinny odpowiadać przede wszystkim przepisom art. 28 dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej z dn. 7 lutego 1919 r. (Dz. Pr. Nr. 13, poz. 141), lub art. 33 dekretu o samorządzie miejskim (Dz. Pr. Nr. 13, poz. 140). (W województwach wschodnich przepisom ustawy miejskiej (rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dn. 14 sierpnia 1919 r.). (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr 12, poz. 99);

2) uchwały powiatowych związków komunalnych i rad miejskich powinny zawierać wyraźne postanowienia przyjęcia odpowiedzialności za całość i bezpieczeństwo funduszu kasy całym swoim majątkiem i wszystkimi dochodami;

3) uchwały powiatowych związków komunalnych i rad miejskich powinny wyraźnie przeznaczać kwotę, przewidzianą w odpowiednich budżetach na koszty założenia i urzędzenia kasy z podaniem warunków tej dotacji;

4) uchwały te powinny również wskazać sposób zabezpieczenia walorów od kradzieży, zniszczenia i pożaru do czasu zaprowadzenia przez związek komunalny własnych urządzeń zabezpieczających.

Ponadto wydziały powiatowe i magistraty powinny sporządzać preliminarze budżetów kas oszczędności na najbliższe półrocze z dokładnym wyszczególnieniem i uzasadnieniem poszczególnych pozycji w ten sposób, aby po stronie przychodowej była wymieniona suma, którą Sejmik przeznaczył na koszty założenia i urzędzenia kasy, po stronie zaś kredytowej wydatki osobowe oraz rzeczowe i pozostała suma przeznaczona na kapitał obrotowy kasy.

Wymienione preliminarze budżetowe powinny być przyjęte przez Sejmik powiatowy, względnie przez Radę miejską.

Wreszcie na posiedzeniach Sejmiku i rady miejskiej powinny być dokonane wybory członków zarządu Kasy.

W związku z wyborami członków zarządu kasy Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w swoim czasie wyjaśniło, że przewodniczący wydziału powiatowego, względnie prezydent miasta nie może być członkiem zarządu powiatowej Kasy Oszczędności, ze względu na przysługujące mu w stosunku do zarządu Kasy uprawnienie nadzorcze (§ 4 statutu, według którego wybór przewodniczącego, jego zastępcy i dyrektora kasy podlega zatwierdzeniu przewodniczącego wydziału powiatowego; § 7-my, według którego przewodniczącemu wydziału powiatowego przysługuje prawo sprzeciwu i wstrzymania uchwał zarządu i t. d.).

Po zorganizowaniu się Kasy i uruchomieniu jej — Zarząd Kasy powinien mieć ciągle na uwadze:

1) przedewszystkiem właściwy charakter instytucji, którą reprezentuje i kieruje, a więc zjednywanie zaufania ludności, drogą rozumnej i celowej gospodarki, czego wynikiem powinien być wzrost oszczędności. W tym celu Zarząd Kasy, po uruchomieniu jej winien opracować pewien system propagandy, którą w sposób właściwy należy rozwijać przy każdej sposobności, celem zachęcania do oszczędzania nawet najdrobniejszych sum;

2) przy udzielaniu pożyczek na weksle, utrzymanie stosunku procentowego tych pożyczek do funduszków wkładowych, przewidzianego w statucie;

3) wartość przyjmowanych weksli do dyskonta, aby nie dopuścić do wypadków, jakie miały miejsce w pewnej powiatowej kasie w 1925 r., kiedy wspomniana kasa zmuszona była wykupić 85% zredyskontowanych weksli, co świadczyło, jak lekkomyślnie w tej kasie przyjmowano weksle, bez poprzedniego stwierdzenia wartości podpisów wystawców;

4) niedopuszczanie do operacji bankowych, związanych ze znacznym ryzykiem, a mających na celu dokonywanie dużych obrotów wypożyczonymi kapitałami, osiąganymi w stałym dyskoncie i redyskoncie wątpliwej wartości weksli, które częstokroć bywają zaskarżane;

5) stopę procentową, pobieraną przez Kasę przy dyskoncie w stosunku do wysokości tej stopy, płaconej w bankach. Różnica pomiędzy wysokością jednej a drugiej stopy powinna być umiarkowana;

6) niedopuszczanie do dysproporcji między kapitałem wkładowym, a obrotowym, z korzyścią dla tego ostatniego;

7) z uprawnień redyskontowych, jakie im zostały udzielone należy korzystać tylko wtedy, gdy okazuje się potrzeba uzyskania gotówki na zaspokojenie zgłoszeń o wypłaty z książeczek oszczędnościowych, a nie dla uzyskania więcej kapitału do obrotu, bowiem kasy oszczędności, które uprawiają bierne redyskonto zatracają swój charakter i zbliżają się więcej do instytucji finansowych o zakresie działalności bankowej. Wytwarza się wówczas pewien stosunek zawisłości od instytucji, z której kredyt bywa czerpany, a kasy oszczędności stają się czułe na wszystkie zmiany stopy procentowej na targach pieniężnych, co przeważnie oddziałują niekorzystnie tak na klientów wkładowych, jakoteż i na klientów szukających w kasie taniego kredytu. Ponadto, jeżeli okazuje się konieczność pokrycia długu, powstałego z tytułu biernego redyskonta, to sam fakt zbierania funduszy na zaspokojenie części lub całego długu oddziałują niekorzystnie na traktowania klientów wkładowych i w takich wypadkach Zarządy kas, które uważały sobie za pewien dowód sprawności wypłacanie wkładek w każdej wysokości bez wypowiedzenia, żądają statutowego ograniczenia wypowiedzenia większych wkładek, co nie może korzystnie oddziaływać na klientów, przyzwyczajonych do podnoszenia swoich wkładek bez trudności;

8) wreszcie Zarządy Kas powinny pamiętać o korzyściach, jakie wynikają z istnienia Kas. Stają się one regulatorem stopy procentowej. Inne zakłady lokalne zmuszo-

ne są s'łą faktów i wynikłej stąd polityki procentowej. liczyć się z tą okolicznością. Kasa nie jest instytucją finansową obliczoną na zysk, więc po zaspokojeniu kosztów administracyjnych może operować tańszym procentem, co z korzyścią wychodzi dla miejscowego społeczeństwa. Nie można również zapominać najważniejszego momentu, że powstała w danym mieście lub powiecie kasa oszczędności staje się do pewnego stopnia ich podporą finansową. Obszerna historia działalności humanitarnej kas oszczędności znaną jest dobrze i nie trzeba daleko szukać przykładów, jak wiele kas oszczędności złożyły na te cele.

To już nie setki, ale dziesiątki milionów przeszły na cele humanitarne. Przy pomocy Kas Oszczędności poważne inwestycje przeprowadziły miasta, przy pomocy Kas Oszczędności rozwinął się ruch budowlany, podniósł się stan posiadania, a tem samem stworzyła się większa siła podatkowa dla administracji miast lub powiatu.

Wogóle trudno ująć i przedstawić wszystkie korzyści, jakie wynikają pod względem ekonomicznym, humanitarnym i społecznym z istnienia kas oszczędności.

W końcu nadmienić należy, że Wydziały Powiatowe i Magistraty powinny wykazać żywszą inicjatywę w zakładaniu kas oszczędności. Stosunki handlowe, jak i ekonomiczne w całym kraju są już na tyle rozwinięte, że kasa oszczędności mojem zdaniem wszędzie ma rację bytu istnienia. Tylko dać jej należy odpowiednio kwalifikowane siły i kierowników.

Zdobycie zaś „maximum“ wpływów oszczędnościowych, jak słusznie zaznacza p. J. G. w Nr. 3 „Czasopisma Kas Oszczędności“ — leży również w rękach zarządów kas, bowiem one tylko należycie poznać mogą zdolność kredytową i płatniczą swych interesantów, a na tej podstawie potrafią opracować racjonalny plan działania na terytorjum swojej gminy.

Rola komunalnych kas oszczędności, jak pisze wyżej wymieniony autor, polega na zrealizowaniu zasady decentralizacji w organizmie kredytowym. Jest to jedno z najdonioślejszych zadań, jakie w rozbudowie instytucji kredytowych musi być spełnione. Oparte na gwarantowaniu wkładów, bezpieczeństwa pupilarnego, kierowane sprężystą organizacją, ożywione duchem rozwoju, powinny komunalne kasy oszczędności spełnić doniosłe zadanie gromadzenia drobnych kapitałów oszczędnościowych.

W rozumieniu tych doniosłych, społecznych i państwowych zadań kas oszczędności, chcąc usunąć trudność zdobycia kredytów w bankach na kapitały obrotowe tychże kas, Rada Zawiadawcza Pocztovej Kasy Oszczędności przeznaczyła obecnie 3,000,000 złotych kredytu na subwencjonowanie komunalnych kas oszczędności. Kredyty te zostaną rozprowadzone przez 3 instytucje kredytowe: Polski Bank Komunalny w Warszawie, Komunalny Bank Kredytowy w Poznaniu i Związek Kas Oszczędności we Lwowie. Jest to poważny krok naprzód, stwierdza on, iż Rząd docenia należycie doniosłość rozwoju tych instytucji, jako czynnika podnoszącego dobrobyt Państwa, czynnika humanitarne, ekonomicznego i społecznego.

Ryszard Lenartowicz.

Działalność Komunalnych Kas oszczędności powiatowych i miejskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w świetle cyfr.

Zestawienie na dzień 31 grudnia 1925 r. wkładów złożonych na książeczki oszczędnościowe i na rachunki bieżące, pożyczek oraz ilości wydanych książeczek oszczędnościowych.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnikiem z dnia 5 maja b. r. L.SF. 1324/26 zarządziło dostarczenie wykazów statystycznych, dotyczących Kas Oszczędności powiatowych i miejskich, sporządzonych (według ustalonego wzoru) na dzień 31 grudnia 1925 roku.

Odpowiednie rubryki tych wykazów zawierały:

1) stan wkładów oszczędnościowych na książeczki i na rachunkach bieżących (czekowe),

2) stan udzielonych przez Kasę pożyczek (na zastaw, na r-ku bieżącym, na weksle, skrypty dłużne, korporacjom prawnopublicznym, komunalnym i t. p.),

3) liczba będących w obiegu książeczek oszczędnościowych,

4) wysokość kapitałów rezerwowych,

5) stopa oprocentowania wkładów (na weksle).

Z nadesłanych materiałów w tym przedmiocie wynika, że na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 stycznia 1926 r. było czynnych Kas oszczędnościowych: powiatowych 102 i miejskich 97, razem 199, a mianowicie:

Stan wkładów, udzielonych pożyczek oraz liczbę książeczek oszczędnościowych, będących w obiegu na dzień 31 grudnia 1925 r. na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

W o j e w ó d z t w a	Kasy oszczędności	
	powiatowe	miejskie
1) Warszawskie	3	1
2) Łódzkie	1	—
3) Lubelskie	4	—
4) Kieleckie	4	1
5) Białostockie	3	—
6) Wileńskie	—	—
7) Poleskie	—	—
8) Wołyńskie	—	1
9) Nowogródzkie	—	—
10) Poznańskie	34	47
11) Pomorskie	17	15
12) Śląskie	6	7
13) Krakowskie	12	9
14) Lwowskie	7	11 a)
15) Tarnopolskie	5	1
16) Stanisławowskie	6	4
R a z e m	102	97

Ilość wydanych książeczek oszczędnościowych w tych kasach wynosiła 833,294. Stopa procentowa dla wkładów wynosiła 12%, dla pożyczek przeciętnie 24%.

Statystyka zaś wkładów i pożyczek w wymienionych komunalnych kasach oszczędnościowych przedstawia się, jak następuje: (patrz tabele str. 1069 — 1076)

Jeżeli teraz zestawimy rezultaty wszystkich wkładów, udzielonych pożyczek oraz liczbę książeczek oszczędnościowych w powiatowych i miejskich kasach oszczędności w poszczególnych Województwach, otrzymamy:

Województwa	Ilość kas	S t a n w k ł a d ó w na dzień 31 grudnia 1925 roku				Liczba będących w obiegu książeczek oszczęd. na d. 31/XII-25	Stan wydanych pożyczek na dzień 31 grudnia 1925 r.	
		oszczędnościow. (na książeczki)		na r-ch bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
		Zł.	gr.	Zł.	gr.			
1) Centralne	17	1,055,108	81	318,814	02	4,350	1,732,057	28
2) Wschodnie	1	12,237	32	24,846	65	165	34,783	01
3) Południowe	55	23,568,271	60	1,857,108	37	375,866	31,377,039	18
4) Zachodnie	126	27,415,617	43	7,726,746	51	452,913	35,298,646	68
Ogółem . . .	199	52,051,235	16	9,927,515	55	833,294	68,442,526	15

W niektórych Kasach zarówno w województwach zachodnich, jak i południowych daty statystyczne są niezupełnie ściśle z powodu, że waloryzacja wkładów oszczędnościowych markowych nie wszędzie jeszcze została ostatecznie przeprowadzoną. Fundusze podlegające waloryzacji przeliczone zostały narazie według relacji 1 zł. = 1.800.000 mkp. i dodane do sumy wkładów w złotych.

W województwach Lwowskim — Galicyjska Kasa we Lwowie i Krakowskim w powiecie Gorlickim — Kasy oszczędności przyjmowały wkłady w dolarach, zaś w Warszawskim — Kasa miejska m. st. Warszawy przyjmowała wkłady w dolarach i funtach szterlingów. Sumy te zostały przeliczone na złote dla dolarów po kursie 8,4525, zaś dla funtów szterlingów w stosunku 1 f. szt. = 41.01

a) Do tej ilości włączone zostały: Galicyjska Kasa Oszczędności we Lwowie i Szczadnica Ukrainka w Przemyślu.

Województwa Centralne i Wschodnie

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędnościowa Powiatowa	Kasa Oszczędn. miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925 roku.				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędności. nad. 31/XII-25	Stan wydanych przez kasę pożyczek na dzień 31/XII-1925 r.	
				oszczędnościow. (na książeczki)		na r-ch bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
				Zł.	gr.	Zł.	gr.			
Białostockie	1	Łomża	—	1.393	—	—	—	23	—	—
"	2	Sokółka	—	22.438	08	—	—	69	20.700	19
"	3	Białystok	—	17.912	34	11.612	54	1.715	110.525	65
		Razem		41.743	42	11.612	54	1.807	131.225	84
Kieleckie	1	Będzin	—	31.460	80	62.441	—	24	126.956	40
"	2	Miechów	—	12.504	34	—	—	172	38.208	—
"	3	Opoczno	—	218	20	—	—	—	6.050	—
"	4	Radom	—	114.680	67	—	—	105	151.929	—
"	5	Busk	—	48.644	13	12.180	37	341	82.641	40
		Razem		207.508	14	74.621	37	642	405.784	80
Łódzkie	1	Piotrków	—	24.587	15	246	50	107	53.549	52
Warszawskie	1	Łowicz	—	41.952	13	2.142	70	261	65.903	—
"	2	Pułtusk	—	23.017	30	—	—	5	62.412	50
"	3	Skierniewice	—	69.708	52	604	91	31	81.446	60
"	4	Warszawa	—	577.095	68*)	225.286	—	771	727.128	—
		Razem		711.773	63	228.033	61	1.068	936.890	10
Lubelskie	1	Krasnystaw	—	9.328	87	—	—	267	27.661	—
"	2	Biała	—	2.536	31	—	—	15	38.340	—
"	3	Garwolin	—	6.239	02	4.300	—	5	14.117	06
"	4	Lublin	—	51.392	27	—	—	439	89.705	95
		Razem		69.496	47	4.300	—	726	169.824	01
Wołyńskie	1	Łuck	—	12.237	32	24.846	65	165	34.783	24

Stan wkładów i pożyczek w Województwach Centralnych i Wschodnich.
Na dzień 31 grudnia 1925 r.

Z E S T A W I E N I E

Białostockie	3	—	41.743	42	11.612	54	1.807	131.225	84
Kieleckie	4	1	207.508	14	74.621	37	642	405.784	80
Łódzkie	1	—	24.587	15	246	50	107	53.549	52
Warszawskie	4	—	711.773	63	228.033	61	1.068	936.890	10
Lubelskie	4	—	69.496	47	4.300	—	726	169.824	01
Wołyńskie	—	1	12.237	32	24.846	65	165	34.783	01
	16	2	1.067.346	13	343.660	67	4.515	1.732.057	28

*) W sumie tej podano dol, 248,05, funt. szt. 40,04. Dolary zostały przeliczone po 8,45/25; funty szterlingi po 41,01 złote.

Województwa Południowe

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędności Powiatowa	Kasa Oszczędności miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925 r.				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędnościowych na dn. 31/XII 1925	Stan wydanych przez Kasę pożyczek na dzień 31/XII-1925	
				oszczędnościow. (na książeczki)		na r-ch bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
				Zł.	gr.	Zł.	gr.			
Lwowskie	1	Sambor	—	1.172.819	88 ¹⁾	—	—	1.019	111.565	78 ²⁾
	2		Sambor	103.656	45	—	—	11.759	190.440	60
	3	Stary Sambor		21.252	83	—	—	2	601	—
	4	Drohobycz		23.992	96	26.000	—	37	27.070	—
	5	Rudki		187.023	—	—	—	1.498	270.221	—
	6		Sokal	79.879	83	55	82	2.760	84.998	47
	7	Gródek Jagiell.		41.703	92	—	—	1.490	30.340	84
	8		Dobromil	12.743	34	—	—	320	40.251	21
	9		Jarosław	116.402	30	500	—	8.215	192.834	45
	10	Kolbuszowa		39.827	70	—	—	1.094	38.663	90
	11		Krosno	130.712	80	—	—	5.274	123.236	44
	12		Przemyśl	428.122	89 ³⁾	91.461	90	15.963	567.234	75
	13		Rzeszów	412.570	58	—	—	9.190	481.091	86
	14		Sanok	381.651	65 ⁰⁾	—	—	7.374	279.415	69
	15	Tarnobrzeg	—	265.904	80	—	—	2.423	287.492	29
	16		Lwów	4.592.807	78	1.137.416	77	23.950	5.303.613	87
		Razem	8.011.072	71	1.255.434	49	92.648	8.029.072	15	
		Szczadnica Ukrainka w Przemyślu	230.283	27	—	—	15.692	297.257	70	
		Galicyska Kasa Oszczędności we Lwowie	3.356.530	26 ¹⁾	243.489	83	105.914	8.675.842	66	
		Razem	3.586.813	53	243.489	83	121.606	8.973.100	36	
Krakowskie	1	Mielec		168.420	96	—	—	2.246	180.543	91
	2	Gorlice		468.545	23 ⁰⁰⁾	—	—	737	525.976	43 ⁰⁰⁰⁾
	3		Dąbrowa	70.580	77	6.177	46	1.890	108.320	12
	4	Kraków		1.335.897	44	—	—	21.647	1.595.846	08
	5	Bochnia		83.012	34	—	—	3.074	148.950	—
	6	Nowy Targ		252.527	78	15.458	50	359	386.890	02
	7	—	Jasło	171.660	47	—	—	5.683	506.588	85
		Do przeniesienia	2.550.644	99	21.635	96	35.636	3.453.115	41	

¹⁾ w tem 1.169.361,67 zł. funduszu waloryzacyjnego. ²⁾ wykazano sumę po zwaloryzowaniu. ³⁾ w tem 162.562 zł, 4 gr. funduszu waloryzacyjnego. ⁰⁾ w tem 277.519 zł. 70 gr. funduszu waloryzacyjnego. ⁰⁰⁾ w tem Dol. 43.113⁰⁰, przeliczonych na złote po kursie 1 dol. = 8.4525 zł. ⁰⁰⁰⁾ w tem Dol. 46.326,60, przeliczonych na złote po kursie 1 Dol. = 8.4526 zł. (przeciętna za czas od 28/XII-1925 — 1/I-1926 Nr. 1 Wiadomości statystyczne z 1926 r.).

¹⁾ w tem Dol. 124.023⁷⁵, przeliczonych na złote po kursie 1 Dol. = 8.4525 zł. (przeciętna za czas od 28/VII-1925—1/I 1926 r. Nr. 1 Wiadomości statystyczne z 1926 r.), przyczem zaznacza się, że w sumie 3.356.530,26 zł. mieszczą się wkładki, w kwocie 2.308.219,51 zł. podlegające waloryzacji, które narazie zostały przerachowane według relacji: 1 zł. = 1.800.000 mkp.

Województwa Południowe

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędności powiatowa	Kasa Oszczędn. miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędności nad. 31 XII-25	Stan wydanych przez Kasę pożyczek na dzień 31 XII-1925 r.		
				oszczędnościow. (na książeczki)		na r-ch bieżących (czekowe)			Zł.	gr.	
				Zł.	gr.	Zł.	gr.				
Krakowskie		Z przeniesienia		2.550.644	99	2.1635	96	35.636	3.453.115	41	
	8	Chrzanów		147.123	85	3.916	90	1.794	119.472	43 ¹⁾	
	9	Wadowice		418	46 ²⁾	—	—	7.355	36.833	88	
	10		Biała	268.054	28	149.383	50	13.286	581.913	76	
	11		Bochnia	155.385	16	—	—	4.286	349.478	06	
	12	Limanowa		93.317	79	—	—	1.773	94.139	69	
	13		Żywiec	172.254	60	9.057	52	4.058	191.889	27	
	14		Tarnów	765.159	12	1.760	88	18.504	1.052.117	89	
	15		Kraków	4.766.032	12	105.140	26	3.447	4.585.674	24	
	16	Wieliczka		120.854	59	—	—	3.338	203.412	15	
	17	Myślenice		97.168	25	—	—	3.114	192.436	92	
	18		Nowy-Sącz	251.280	53	6.741	24	8.231	47.156	78	
	19	Ropczyce		98.792	88	—	—	914	110.169	25	
	20		Podgórze	136.027	90	—	—	1.168	154.135	28	
	21	Brzesk		115.022	09 ³⁾	—	—	1.539	162.998	67 ⁴⁾	
			Razem		9.737.536	61	297.636	26	108.443	11.334.943	68
	Tarnopolskie	1	Brody		166.122	52	39.768	52	1.604	322.434	75
		2	Trembowła		45.510	74	—	—	1.702	91.162	45
		3	Zaleszczyki		100.651	36	10.000	—	979	122.243	78
		4	Buczacz		26.516	—	—	—	1.968	97.937	23
		5	Brzeżany		88.860	38	1.811	47	2.403	147.900	43
6			Tarnopol	301.962	86	—	—	10.298	469.632	75	
			Razem		729.623	86	51.579	99	18.954	1.251.311	39

¹⁾ w tem dol. 1.253 — przeliczonych po kursie 1 dol. = 8,4525 zł. (przejętna za czas od 28/XII — 1925 r. — 1/I-1926 Nr. 1 Wiadomości Statystycznych z 1926 r.)

²⁾ z przerachowania Mkp 753.218.033. 59, według relacji 1 zł. = 1.800.000 mkp

³⁾ w tem dol. 3.544.35 — przeliczonych na złote po kursie 1 dol. = 8,4525 zł.

⁴⁾ w tem dol. 6.394.02 — " " " "

Województwa Południowe

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędności Powiatowa	Kasa Oszczędn. Miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925 roku				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędności. nad.31/XII-25	Stan wydanych przez kasę pożyczek na dzień 31/XII-1925 r.	
				oszczędnościow. (na książeczki)		na r-ch bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
				Zł.	gr.	Zł.	gr.			
Stanisławowskie	1		Stanisławów	804.962	52	—	—	13.530	704.827	85*)
	2	Kałuż		93.750	84	2 181	70	833	93.404	—
	3		Kołomyja	121.728	75	6 762	78	7.540	376.566	01
	4		Stryj	222 782	96	—	—	6.672	250.746	59
	5	Dolina	—	58.999	09**)	—	—	2.305	49.225	—
	6	Horodenka	—	36.051	31	—	—	1.168	72.490	96
	7	Tłumacz	—	82.076	69	—	—	1.143	86.322	75
	8	Bohorodczany		22.973	73	—	—	802	66.288	08
	9	Śniatyń		30.434	61	—	—	202	70 768	11
	10		Śniatyń	29.464	39	23	32	20	18.972	25
			Razem	1.503.224	89	8.967	80	34.215	1.789.611	60

Stan wkładów i pożyczek w Województwach Południowych
na dzień 31 grudnia 1925 r.

Z E S T A W I E N I E

Lwowskie	6	9	8.011.072	71	1.255.434	49	92.648	8.029 072	15
		Szczadnica Ukraińska w Przemyślu i Galicyjska Kasa Oszczędności we Lwowie	3.586.813	53	243.489	83	121 606	8.973.100	63
			11.597.886	24	1.498.924	32	214 254	17.001.572	51
Krakowskie	12	9	9.737.536	61	297 636	26	108 443	11.334.943	68
Stanisławowskie	6	4	1.503.224	89	8.967	80	34 215	1.789.611	60
Tarnopolskie	5	1	729,623	86	51.579	99	18.954	1.251.311	39
	29	23 + 2 25	23 568.271	60	1.857.108	37	375.866	31.377.439	18

*) podana kwota odpowiada 5% waloryzacji wkładów.

**) w tem 23 zł. 33 gr. z przeliczonych 41,909,874,16 mkp. według relacji 1 Zł. = 1,800,000 mkp.

Województwa Zachodnie.

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędności powiatowa	Kasa Oszczędn. miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925 r.				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędnościowych na d.31/XII-1925 roku	Stan wydanych przez Kasę pożyczek na dzień 31/XII-1925 r.	
				Oszczędnościowe (na książeczki)		na r-kach bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
				Zł.	gr.	Zł.	gr.			
Poznańskie	1	Bydgoszcz		6 369.298	41	—	—	23.025	1.214.942	91
	2	Chodzież		164 256	56	21.571	09	7.031	527.370	84
	3	Czarnków		30 470	08	19 242	35	5.878	293.748	66
	4	Gniezno		210.626	13	—	—	9.584	1.185.802	25
	5	Gostyń		144.374	—	34.411	58	3.458	129.133	69
	6	Grodzisk		68.356	77	7.041	87	3.171	146.717	23
	7	Inowrocław		552.817	26	309.119	—	6.192	1.010.120	07
	8	Jarocin		161.061	15	—	—	2 310	195.002	32
	9	Kępno		105.906	35	80.929	09	7.075	419.187	57
	10	Kościan		216.415	04	5.568	62	2 442	285.666	43
	11	Koźmin		236.350	66	—	—	1.348	250.133	28
	12	Krotoszyn		40.178	25	—	—	1.914	74.647	62
	13	Leszno		92.820	07	24.485	35	8.230	285.237	33
	14	Międzychód		101.690	05	8.908	77	1.179	103.053	37
	15	Mogilno		284 870	16	—	—	5.858	450.837	—
	16	Nowy Tomysł		131.956	73	30.662	94	3.460	371.313	—
	17	Oborniki		112.172	60	47.711	10	5.766	255.470	12
	18	Odolanów		150.809	93	—	—	2.154	137.815	40
	19	Ostrów		115.726	36	37.720	26	2.136	137.966	41
	20	Ostrzeszów		212.570	50	12.258	53	3.371	332.675	08
	21	Pleszew		13.716	39	6.684	41	41	19.930	—
	22	Poznań		127.254	60	15.703	58	4.759	202.919	08
	23	Strzelno		158.073	13	87.777	16	2.488	223.306	36
	24	Szamotuły		256.049	09	24.502	28	6.213	232.924	98
	25	Śmigiel		72.153	82	—	—	1.685	104.909	04
	26	Śrem		76.792	57	—	—	3.048	16.115	90
	27	Środa		20 541	—	3.266	—	147	29.094	—
	28	Szubin		198.322	02	988	65	4.899	115.847	51
	29	Węgrowiec		96 441	62	—	—	363	337.438	12
	30	Witkowo		187.907	99	2.490	56	86	153.317	90
	31	Wolsztyn		120.151	73	31.220	99	339	162.405	66
	32	Września		67.895	53	50.799	08	602	155.741	38
	33	Wyrzysk		177.691	48	29.205	—	1.434	353.682	69
	34	Żnin		110.542	81	2.672	18	1.572	193.760	14
		Do przeniesienia . .		11.186.260	84	894.940	44	133.258	10.108.333	34

Województwa Zachodnie

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędn. powiatowa	Kasa Oszczędności miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925 r.				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędnościowych na d. 31 XII-1925 roku	Stan wydanych przez Kasę pożyczek na dzień 31/XII-1925 r.	
				oszczędnościowe (na książeczki)		na r-kach bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
				Zł.	gr.	Zł.	gr.			
			Z przeniesienia	11.186.260	84	894.940	44	133.258	10.108.333	34
Poznańskie	35		Bydgoszcz	910.212	83	205.140	12	36.358	1.401.763	63
	36		Poznań	914.211	99	4.117.726	08	48.688	5.224.409	26
	37		Czarnków	63.932	73	—	—	1.069	63.265	31
	38		Wieleń	18.955	42	—	—	828	29.846	92
	39		Chodzież	13.319	51	—	—	1.116	58.245	97
	40		Ujście	6.773	30	—	—	22	9.164	22
	41		Grodzisk	120.443	93	—	—	2.770	176.164	85
	42		Buk	52.433	61	—	—	1.170	74.077	57
	43		Opalenica	44.103	39	—	—	854	46.369	71
	44		Gostyń	4.861	08	59.592	74	2.038	53.847	45
	45		Poniec	44.147	14	2.627	97	976	42.648	97
	46		Gniezno	75.476	71	10.100	—	5.826	117.268	23
	47		Jarocin	72.703	97	—	—	1.573	72.655	90
	48		Inowrocław	261.236	58	—	—	1.086	67.905	—
	49		Koźmin	41.226	66	6.336	37	42	56.384	75
	50		Kościan	43.991	70	—	—	2.005	41.200	—
	51		Krotoszyn	91.252	40	—	7 39	3.224	364.296	14
	52		Kobylin	14.119	14	536	82	950	18.274	74
	53		Zduny	76.814	97	—	2 82	1.109	118.348	29
	54		Leszno	306.775	26	—	—	7 639	400.418	45
	55		Pakość	79.978	75	—	—	451	69.988	51
	56		Trzemeszno	75.408	99	—	—	1.204	101.807	45
	57		Międzychód	74.744	70	22.614	97	138	116.614	97
	58		Sieraków	13.132	16	—	—	1.328	1.781	49
	59		Lwówek	41.684	97	4.764	95	1.378	49.246	03
	60		Zbąszyń	18.951	73	32.364	24	111	421.212	39
	61		Rogóżno	14.231	66	—	—	4 847	112.541	53
	62		Ostrów	250.451	72	217.068	13	3.887	609.325	78
	63		Odolanów	18.289	44	—	—	75	6.508	50
	64		Sulmierzyce	1.422	87	—	—	753	1.815	—
	65		Pleszew	46.656	07	—	—	2.276	65.085	—
	66		Pobiedziska	4.497	16	—	—	1.024	81.357	—
	67		Bojanowo	60.808	73	721	60	1.416	57.828	60
	68		Jutrosin	7.645	51	—	—	1.148	9.295	—
	69		Rawicz	175.512	83	—	—	6 082	249.062	80
	70		Solec Kujawski	13.523	47	—	—	568	22.193	09
	71		Środa	89.856	25	11.293	19	2 087	128.708	01
	72		Szamotuły	36.981	78	—	—	1.593	9.650	—
	73		Wronki	9.313	85	8.411	75	920	39.917	51
	74		Śmigiel	25.283	31	—	—	2.505	44.743	87
	75		Wielichowo	30 010	96	5.000	—	1.276	45.380	50
	76		Śrem	20.007	75	—	—	963	9.645	28
	77		Września	523	40	—	—	10	500	—
	78		Wolsztyn	130.405	01	11.757	82	7 227	314.393	93
	79		Rakoniewice	70.169	34	—	—	1.910	90.188	—
	80		Łobżenica	28.098	55	—	—	1.432	44.867	71
	81		Nakło	100.021	01	55.419	04	670	367 313	49
			Razem . .	15.800 854	13	5 666.426	44	299.890	21.615.860	14

Województwa Zachodnie

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędności powiatowa	Kasa Oszczędn. miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925 r.				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędności. nad.31 XII-25	Stan wydanych przez kasę pożyczek na dzień 31/XII-1925 r.	
				oszczędnościow. (na książeczki)		na r-ch bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
				Zł.	gr.	Zł.	gr.			
Pomorskie	1	Grudziądz	—	315.897	20	440.000	—	612	619.327	12
	2	Starogard	—	228.027	27	43.238	86	4.915	132.540	47
	3	Puck	—	300.992	09	—	—	5.438	107.062	07
	4	Świecie	—	533.793	38	—	—	9.264	481.580	73
	5	Tuchola	—	113.501	49	19.852	42	4.059	15.300	28
	6	Wejherowo	—	582.373	39	17.967	43	13.458	465.681	92
	7	Sępólno	—	448.984	60	105.623	64	2.799	295.434	62
	8	Chojnice	—	655.146	01	51.500	67	3.985	566.639	87
	9	Toruń	—	864.103	65	47.130	50	5.839	911.166	36
	10	Gniew	—	24.026	92	15.297	08	13	48.342	86
	11	Nowe Miasto n/Drwęca (pow lubawski)	—	217.439	17	30.184	43	3.391	297.003	12
	12	Działdowo	—	24.950	52	20.263	63	19	45.297	—
	13	Chełmno***	—	364.623	47	—	—	5.558	326.232	81
	14	Kartuzy	—	132.547	16	161.118	53	9.172	331.815	80
	15	Brodnica	—	399.270	46	10.119	09	3.565	461.800	42
	16	Wąbrzeźno	—	263.744	93	—	—	1.684	326.857	84
	17	Kościerzyna	—	420	12*	—	—	16.308	3.376	81
	18	Starogard	Starogard	285.681	59	42.827	07	3.274	321.482	40
	19	Chojnice	Chojnice	415.656	64	131.264	—	3.652	560.479	11
	20	Grudziądz	Grudziądz	630.166	78	123.986	44	7.237	1.020.977	61
	21	Tczew	Tczew	168.173	90	5.757	17	1.709	164.483	40
	22	Wąbrzeźno	Wąbrzeźno	155.630	24	—	—	2.125	141.883	31
	23	Wejherowo	Wejherowo	151.291	78	23.608	95	2.319	164.006	93
	24	Gniew	Gniew	4.869	19	—	—	575	4.200	21
	25	Toruń	Toruń	698.441	94	201.834	70	767	667.407	14
	26	Świecie	Świecie	46.113	68	86.648	69	267	85.457	22
	27	Lidzbark	Lidzbark	54.884	04	12	—	528	36.811	13
	28	Nowe	Nowe	65.834	28	—	—	1.052	64.867	18
	29	Chełmno	Chełmno	90.153	95	17.885	52	499	127.214	33
	30	Chełmża	Chełmża	80.789	12	32.985	08	1.286	113.590	98
	31	Działdowo	Działdowo	37.126	53	—	—	1.213	36.065	42
	32	Brodnica	Brodnica	121.051	03	56.590	34	748	198.489	96
		Razem		8.475.806	52	1.685.696	24	117.330	9.142.876	43
Śląskie	1	Bielsk	Bielsk	1.033.536	94	—	—	18.998	801.244	80
	2	Król. Huta	Król. Huta	569.075	60	—	—	556	261.965	40
	3	Tarnowskie Góry	—	218.288	93	275.466	07	236	627.673	40
	4	Tarnow. G.	Tarnow. G.	68.656	31	11.438	88	51	218.235	02
	5	Pszczyna	—	481.394	07	—	—	393	303.805	—
	6	Katowice	—	79.430	99**	—	—	127	38.200	—**
	7	Mysłowice	Mysłowice	18.262	03	—	—	49	13.636	65
	8	Skoczów	Skoczów	103.222	16	—	—	1.637	98.360	06
	9	Rybnik	—	202.145	02	—	—	225	145.860	—
	10	Cieszyn	—	174.521	81	—	—	12.492	1.851.647	20
	11	Rybnik	Rybnik	112.372	14	—	—	794	33.492	63
	12	Żory	Żory	45.541	48	—	—	69	45.475	—
	13	Lubliniec	—	32.509	30	87.718	88	66	100.316	95
		Razem		3.138.956	78	374.623	83	35.693	4.539.912	11

*) zwaloryzowane według skali 1 zł. = 1.800.000 mkp. **) niezależnie od tych sum wkładów i pożyczek w złotych, kasa w Katowicach podaje niezwaloryzowane fundusze wkładów 2.697.032.227.63 mk. niem. i pożyczek 12.922.395.08 mk., niem. Wobec braku danych, kiedy zostały te fundusze składane i udzielane na pożyczki, narazie wstrzymuję się z przerechowaniem. ***) Kasa znajduje się w stanie likwidacji. W 1925 r. aktywnych operacji nie prowadziła.

Stan wkładów i pożyczek w województwach Zachodnich

na dzień 31 grudnia 1925 r.

ZESTAWIENIE

Województwo	Liczba porządkowa	Kasa Oszczędnościowa Powiatowa	Kasa Oszczędn. Miejska	Stan wkładów na dzień 31 grudnia 1925 roku				Liczba będących w obiegu książeczek oszczędności. nad. 31/XII-25	Stan wydanych przez kasę pożyczek na dzień 31/XII-1925 r.	
				oszczędnościow. (na książeczki)		na r-ch bieżących (czekowe)			Zł.	gr.
				Zł.	gr.	Zł.	gr.			
Poznańskie	1	34	47	15.800.854	13	5.666.426	44	299.890	21.615.858	14
Pomorskie	2	17	15	8.475.806	52	1.685.696	24	117.330	9.142.876	43
Śląskie	3	6	7	3.138.956	78	374.623	83	35.693	4.539.912	11
Razem		57	69	27.415.617	43	7.726.746	51	452.913	35.298.646	68

złotych. (Przeciętna ostatnich dni 1925 r. od 28.XII — 1.I.1926 r., „Wiadomości statystyczne“ z 1926 r. Nr. 1).

Z powyższego zestawienia widzimy, że największe sumy wkładów przypadają na Małopolskę i województwa zachodnie, gdzie Kasy komunalne istnieją już oddawna; w województwach zaś centralnych i wschodnich Kasy te dopiero są organizowane, tak że suma tych wkładów, jak i wydanych pożyczek jest minimalna.

Naogół wkłady w komunalnych Kasach oszczędnościowych od chwili wprowadzenia waluty złotej, wykazują stały bardzo poważny wzrost, jednakowoż jeśli porównamy wysokość naszych funduszy oszczędnościowych w tych kasach ze stanem tych funduszy we Francji i w Niemczech, notowanych w tym samym okresie czasu, to stwierdzić wypada, że ten niewielki odsetek w stosunku do kapitałów we wspomnianych państwach najbardziej charakteryzuje płynne warunki finansowe, w których nasze społeczeństwo żyje, i niezwykle trudne konjunktury w znaczeniu gospodarczym tego słowa i ekonomicznym.

Przyjrzyjmy się teraz cyfrom, jakie podaje jeden z dzienników gospodarczych niemieckich:

Ogólny kapitał obrotowy pruskich Kas oszczędnościowych wynosił:

na 31.XII.1925 r. — 1.059,11 milionów marek,
na 31.XII.1925 r. — 1.863,43 milionów marek.

W tem wkłady oszczędnościowe:

na 30.VI.1925 r. — 762,02 milionów marek,
na 31.XII.1925 r. — 1.059,11 milionów marek.

co wskazuje w jakim stopniu wzrosły wkłady oszczędnościowe w tych Kasach oszczędności.

Charakterystyczny jest wzrost kredytów udzielonych samorządom, a mianowicie z 199,96 milionów marek t. j. 13% na 412,23 milionów marek, t. j. 22,2%. Wskazuje to na wielkie znaczenie, jakie w rozwoju życia samorządowego odgrywają Kasy oszczędności.

Kapitały były ulokowane: (w milionach marek):

	30/VI — 1925 r.	31/XII — 1925 r.
1) Kredyty udzielone osobom prywatnym: . . .		
a) krótkoterminowe	535,05 — 34,80%	497,33 — 26,70%
b) długoterminowe	368,94 — 23,90%	438,16 — 23,50%
2) Kredyty dla samorządów	199,96 — 13,00%	412,35 — 22,20%
3) Należności w bankach	330,07 — 21,50%	382,97 — 20,50%
4) Rezerwa w kasie . . .	40,94 — 2,70%	50,58 — 2,70%
5) Papiery	37,13 — 2,40%	55,32 — 3,10%

We Francji — jak podaje Jean Vergeot w artykule „Les caisses d'epargne“ (Revue d'economie politique, annuaire pour 1925) rok 1925 również zaznaczył się znacznym powiększeniem wkładów w Kasach oszczędnościowych, w przeciwieństwie do dotkliwego zastoju, charakteryzującego ostatni okres, poczynawszy od 1921 r., bowiem okazało się, że wysokość wkładów, która dnia 31 grudnia 1924 r. dosięgała 12 miliardów franków podniosła się w końcu 1925 r. do 14 miliardów franków. Autor w swym obszernym artykule uzasadnia ten wielki wzrost nie tylko polepszeniem się ogólnym warunków ekonomicznych, lecz również i podniesieniem określonego ustawą w 1919 r. „maximum“, dla wysokości wkładów z 5.000 franków do 7.500 franków, przyczem nadmienia, że kapitały tych wkładów, które zasilają państwo przed wojną kapitałem długoterminowym i które od kilku lat dały się pozyskać na lokatę w pożyczkach z tytułami na okaziciela — w 1925 roku miały tendencję do absolutnej płynności (na każde żądanie). Ponadto tenże autor zaznacza, iż złożone wkłady nie tylko zdolne były pokryć całkowicie subskrypcję bonów narodowej obrony, które wypuszczone na korzystnych warunkach odznaczały się przede wszystkim prostotą zasad emisji, stałością kapitału i łatwością jego wycofania, lecz i przyczyniły się w znacznym stopniu do odbudowy zniszczonych przez wojnę całych departamentów Francji.

Jak widzimy, daleka jeszcze nas czeka droga, aby nasze Kasy oszczędności mogły spełnić taką rolę i aby społeczeństwo dostatecznie zrozumiało, jaką potęgą jest gromadzenie oszczędności dla dobrobytu jednostek, gromad i samego Państwa oraz dla jego bezpieczeństwa w chwilach przełomowych.

Ryszard Lenartowicz.

Z Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego.

POWIATOWE KASY OSZCZĘDNOŚCI.

Biuro przesłało w dniu 14-m grudnia r. b. do wydziałów powiatowych b. zaboru rosyjskiego następujący okólnik w sprawie powiatowych kas oszczędności.

— „Pragniemy zwrócić uwagę WPanów na kwestję zorganizowania w Ich powiecie powiatowej kasy oszczędności. Znaczenie tych kas wśród związków samorządu powiatowego w b. zaborze rosyjskim spotyka się dziś z zupełnym zrozumieniem i uznaniem. Kasy uważane są jako ważny czynnik gospodarczy, mający duże znaczenie zarówno dla ludności powiatu, jak i dla gospodarki związku komunalnego.

Jak WPanom wiadomo, jedynie b. zabór rosyjski był pozbawiony powiatowych kas oszczędności, podczas gdy w Małopolsce i Wielkopolsce osiągnęły one znaczny stopień rozwoju, oddając społeczeństwu tych dzielnic wielkie usługi. Dziś kolej na związki komunalne b. zaboru rosyjskiego w dziedzinie organizowania kas. W wielu powiatach b. zaboru rosyjskiego kasy powiatowe już powstały i odgrywają w życiu gospodarczym powiatu coraz większą rolę. Program ich prac da się ująć w ogólności następująco: Kasy: 1) gromadzą oszczędności i udzielają pożyczek, 2) czynią starania o środki drobnego kredytu, 3) pośredniczą w rozprowadzaniu kredytów rządowych, 4) służą pomocą związkowi komunalnemu w zużytkowaniu środków, przeznaczonych w budżecie na specjalne cele, jak np. poparcie spółdzielczego ruchu mleczarskiego, lub t. p. Niewątpliwie jedno z głównych zadań kas: gromadzenie oszczędności dziś nie może być w pełni zrealizowane, stoi temu bowiem na przeszkodzie wogóle słaby jeszcze ruch oszczędnościowy i zubożenie ludności, niemniej jednak sprawa ta postępuje naprzód i kasy, mające gwarancję związków komunalnych, mogą w dużym stopniu wpłynąć na spopularyzowanie pewności wkładów oszczędnościowych i przyspieszyć proces oszczędzania. W przyszłości czeka powiatowe kasy poważne zadanie ścisłego spółdziałania z gminnymi kasami pożyczkowo - oszczędnościowymi.

Sądźmy, że nie należy powodować się spotykanym niekiedy argumentem, że kasy komunalne szkodzą rozwojowi spółdzielczego ruchu kredytowego. W rzeczywistości bynajmniej tak nie jest. Oba rodzaje drobnego kredytu, wobec ogromnych zadań na tem polu, mają wielką możność skutecznej pracy obok siebie. W dalszym ich rozwoju należy spodziewać się pewnej specjalizacji podejmowanych zadań. Doświadczenie kilkudziesięcioletnie z życia kas komunalnych w b. Galicji potwierdza, że obok wspólnego, można powiedzieć, rozwoju kas wiejskich spółdzielczych, wysoki rozwój osiągnęły powiatowe kasy oszczędności: ludność rolnicza zasilala drobnymi przeważnie wkładami wiejskie spółdzielnie kredytowe, wnosząc jednocześnie wkładki większe do kas powiatowych. I nawzajem: powiatowe kasy udzielały kredytu długoterminowego, hipotecznego, gdy wiejskie — zajmowały się wyłącznie kredytem obrotowym, bez specjalnych zabezpieczeń.

Wiele tedy względów przemawia za przystąpieniem do zorganizowania kasy już obecnie. Jesteśmy wprowadzić w oczekiwaniu nowej ustawy o komunalnych kasach o-

szczędności. Projekt jest obecnie w Radzie Prawniczej i może ukazać się w najbliższych miesiącach. Jednakowoż statut wzorowy ukaże się następnie nie wcześniej, jak za parę miesięcy. Poza to działające już kasy będą miały roczny okres do uzgodnienia swych statutów z nowymi wymaganiami. Tam więc, gdzie warunki do założenia kasy już dojrzały, nie należałoby tracić sporego okresu czasu li tylko na oczekiwanie nowych przepisów prawnych.

Podstawą założenia kasy musi być kapitał, przeznaczony przez związek komunalny, czy to w formie dotacji bezwrotnej, czy bezprocentowej pożyczki. Następnie kasy mogą liczyć na pewien kredyt w Polskim Banku Komunalnym oraz ewentualnie w Banku Gospodarstwa Krajowego.

Kasy powiatowe i miejskie już założone na terenie b. zab. rosyjskiego utworzyły specjalny związek rewizyjny dla celów rewizyjnych i samopomocy. Związek udziela wszelkich informacji o kasach. Adres Związku: Warszawa, ul. Świętokrzyska 13, Polski Bank Komunalny.

Zwracamy uwagę na Nr. 52 „Samorządu”, w którym zamieszczone zostały artykuły informacyjne o powiatowych i miejskich kasach oszczędności.”—

ZARZĄD WOBEC PROJEKTU REORGANIZACJI P. D. U. W.

Z powodu nowego projektu ustawy o Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych, Zarząd zakomunikował czynnikiem miarodajnym następujące uwagi:

— „Obecna organizacja działalności P. D. U. W. nie wszędzie znajduje zupełne uznanie. Niezadowolone przeto wypowiadają tak organizacje centralne sił społecznych, jak i szerokie masy ludności. Krytyczna ocena nigdzie prawie nie dotyka jednej z zasadniczych podstaw P. D. U. W. — t. j. przymusu. Przeciwnie, przedstawiciele ugrupowań politycznych w b. Galicji do programów partji włączali jeszcze przed wojną — przymus ubezpieczenia. Opinia niezadowolonych skupia się głównie w tem, żeby fundusze, składane przez ubezpieczonych, a znajdujące się w zarządzie głównym, były — o ile możności decentralizowane. A dalej, aby w całej działalności P. D. U. W. mogły przyjmować udział również możliwie bezpośredni — czynniki miejscowe, przedstawiciele ubezpieczonych.

Uznając słusność powyższego stanowiska, oczekiwaliśmy, że projekt nowej ustawy będzie próbą takiego odrodzenia instytucji, której działalność przecież musi się z każdym rokiem rozszerzać i pogłębiać, a przeto coraz więcej ważyć na życiu ekonomiczno-społecznym narodu. Tymczasem spotyka nas najzupełniejszy zawód. Projekt ogranicza się do bardzo nieznacznych zmian—powiedzmy zewnętrznych tylko. Gorzej nawet, bo utrwała mocniej zasady, które obecnie kierują instytucją.

Powodem zakrzętnięcia się Ministerstwa Skarbu około zmiany ustawy wydają się być ostatnie przekroczenia władzy, czy nadużycia naczelnych władz instytucji. W takich wypadkach składa się zwykle winę na barki nadzoru. Otóż winną w takim razie okazuje się władza państwowa, narówni z czynnikiem z wyboru w zarządzie instytucji istniejącym. Przecież stale był czynnym osobny Komisarz Rządu, stale czynnym Państwowy Urząd Kon-

trolu, wreszcie od paru lat czynnymi byli nominowani przez Min. Skarbu delegaci do Rady nadzorczej w liczbie 10. Czy można sobie wyobrazić bardz ej jeszcze szeroki nadzór ze strony Państwa. Jednak projekt nowej ustawy nie widzi innej drogi wyjścia, jak tylko wzmocnienie tego czynnika, który zawiódł pokładane w nim nadzieje — i chce uczynić z P. D. U. W. właśnie urząd państwowy.

Podkreślić przytem należy niekonsekwencję rażącą w konstrukcji samej: P. D. U. W. ma być urzędem państwowym przy Ministerstwie Skarbu, a równocześnie podlegać ma Państwowemu Urzędowi Kontroli przy temże Ministerstwie Skarbu.

Jak powinno się, z uwagi na dobro instytucji zorganizować władze naczelne, jak połączyć je (ze względu na utrzymaną zasadę przymusu ustawowego) z wiedzą państwową, nie do nas należy sądzić. Jako organizacja czynników samorządu terytorjalnego, pozwalamy sobie jedynie wypowiedzieć zdanie co do rozszerzania udziału czynnika samorządu, co do bliższego powiązania P. D. U. W. z ciałami samorządu terytorjalnego.

Otóż, zdaniem naszym, działalność P. D. U. W. oprócz należy na początku na organach samorządu wojewódzkiego. Narazie właśnie ograniczyłoby się na tym stopniu rozszerzenia, względnie wciągnięcia do bezpośredniej współpracy organów samorządu; nie szlibyśmy aż do powiatu, jak tego pragnie wypowiedana tu i owdzie opinja działaczy samorządu. Organ samorządu wojewódzkiego (Sejmik, obecnie tymczasowo rada wojewódzka) wybierałby komisję, której zadaniem byłoby spółdziałanie z okręgową organizacją P. D. U. W. W tym celu należałoby istniejące okręgi P. D. U. W. przystosować do granic wojewódzkich obwodów. Spółdziałanie to wyrażałoby się w wspólnej pracy nad *układaniem budżetu* okręgu, *nad kontrolą bilansu rocznego*. Dalej cała *działalność zapobiegawcza* byłaby proponowana przez tą komisję. Na tem polu ubezpieczenia wzajemne już i teraz spotykają się z organami samorządu ogólnego. Akcja ogniowo-zapobiegawcza, rozwój straży pożarnych, budowa studzien, zbiorników wody, wodociągów, udoskonalenie budownictwa, kredyty, udzielenie przed wojną przez wydziały powiatowe galicyjskie na ogniotrwałe krycie dachów — wszystko to co do

istoty zadań jest wspólne dla P. D. U. W. i dla samorządu. Komisje wojewódzkie miałyby prawo dalej — wpływać na *ustalenie podstaw* szacowania wartości nieruchomości w swoim okręgu, a więc pośrednio wpływać na wysokość taryf ubezpieczeniowych, zabierania głosu co do udzielania pożyczek ulgowych, przewidzianych w ustawie P. D. U. W., wreszcie stawiać propozycje lokowania częściowego wolnych funduszków instytucji na terenie okręgów swoich.

Co do bliższego powiązania instytucji P. D. U. W. z organami samorządu niższych stopni, to narazie byłoby zdaniem naszym — ustalenie ustawowe, lub wreszcie regulaminowe bliższego spółdziałania *inspektorów powiatowych P. D. U. W. z Wydziałami Powiatowemi*.

W gminach miejskich i wiejskich — urzędy gminne mogłyby, prócz obecnych czynności, jak ściąganie składki dla P. D. U. W. za ubezpieczenia, donoszenie o wynikłych pożarach i t. p. — wykonywać i inne funkcje z ubezpieczeniem związane, jak np. opis nowowzniesionych budowli, co niewątpliwie wpłynęłoby na potaniecie ubezpieczenia przez uczynienie zbędnem delegowania dla tej czynności inspektorów powiatowych lub techników taksacyjnych.

Nie kusimy się o wyczerpanie wszystkich pomysłów, ani o sprecyzowanie narazie dokładne przepisów, idzie nam tylko o wskazanie drogi, na którą winien wkroczyć projekt nowej ustawy o organizacji i działalności Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych.

Pragnęlibyśmy podnieść jeszcze jedną sprawę. W ostatnich czasach daje się zauważyć zjawisko niepokojące: zwycięskie najście kapitałów zagranicznych na Polskę w dziedzinie ubezpieczeń; krajowe instytucje prywatne zamykają swą działalność, na ich miejsce przychodzą obce.

Do walki z tem zjawiskiem mogłaby wystąpić tylko tak poważna instytucja, jak P. D. U. W. Po przeprowadzeniu wewnętrznej reorganizacji, w skreślony powyżej sposób, mogłaby P. D. U. W. rozwinąć u siebie także dział życiowy (dobrowolny) i skutecznie zapobiec wywożeniu olbrzymich kapitałów z kraju. Tymczasem projekt Min. Skarbu nie tylko nie uwzględnia tej możliwości, lecz wyraźnie drogę rozwoju w tym kierunku zamyka. Jest to brak tak poważny, że uważamy za swój obowiązek jaknajusilniejszą zwrócić nań uwagę.“ —

Z życia samorządu

ZE ZJAZDU STAROSTÓW WOJEW. WILEŃSKIEGO.

W połowie grudnia r. b. odbył się w Wilnie, pod przewodnictwem wojewody Raczkiewicza, zjazd starostów wojew. Wileńskiego, poświęcony omówieniu szeregu spraw z zakresu administracji państwowej i samorządowej.

Podajemy poniżej wyjątki z referatu naczelnika wydziału rolnictwa i weterynarii p. Szaniawskiego, będącego próbą ujęcia lokalnego programu prac samorządu powiatowego w dziedzinie popierania rolnictwa:

— Poczynania sejmików na polu popierania rolnictwa nie są ani jednolite w treści ani w napięciu.

Preliminarze na cele rolnictwa wykazują znaczne wahania od 3,5% do 14%, jakkolwiek warunki i teren pracy nie są tak odmienne, by usprawiedliwić różnicę prelimitowanych sum, byłoby wielce wskazanem, by dotacje na cele rolnictwa były zbliżone do cyfry 10% ogólnego budżetu. Prace wykonywane przez sejmiki, a prowadzące do podniesienia stanu rolnictwa i zapewnienia mu normalnych warunków rozwoju, podzielić można na dwie kategorie: działających na dalszą metę, oraz mających skutek doraźny, na-

tychmiastowy. Do pierwszej kategorii należy zaliczyć: meljoracje rolne, szkolnictwo rolnicze, doświadczalnictwo, — do drugiej wszystkie te poczynania, które w praktyce dla osiągnięcia rezultatów nie wymagają poważniejszej pracy od fundamentu. Szkolnictwo rolnicze zwłaszcza, w rozwoju rolnictwa odgrywa pierwszorzędną rolę. Dotychczasowa działalność sejmików świadczy, że sprawa ta jest należycie przez nie doceniana i raczej inicjatywę w tym kierunku wypada hamować. Mianowicie szkoły już otwarte, jak w Łuczaju, Antowilu, Święcianach i Bukiszkach, posiadają uczni względnie uczenic niezbyt dużo, należałoby więc przede wszystkim pomyśleć o zapewnieniu tym szkołom kontyngentu dostatecznego, a nie o otwieraniu nowych szkół, tembardziej, że w najbliższej przyszłości uruchomione będą jeszcze dwie szkoły w Opsie i Druscianach. Znaczenie jakie posiada doświadczalnictwo, winno zmusić sejmiki do udzielania większej pomocy stacji doświadczalnej w Bieniakoniach, niż to miało miejsce dotychczas, przyczem największe subsydia wypadałoby prelimitować sejmikowi Wileńsko - Trockiemu, najbardziej korzystającemu z wyników doświadczeń Stacji.

Zgodnie z uchwałą zasadniczą Zjazdu rolniczo - samorządowego z roku 1924 sejmiki w swej działalności w dziedzinie podniesienia stanu rolnictwa nie powinny przeistoczyć się w byle t. zw. ziemstwa, natomiast poczynania w tej mierze winny oprócz na pracy subsydjowanych przez nie fachowych organizacji rolniczych.

W zakresie spółdzielczości sejmiki mają przed sobą dużo do zrobienia. W drodze zakupu udziałów sejmiki z łatwością mogą

uzyskać tak niezbędny dla dobra sprawy wgląd w działalność spółdzielni. Nie należy zrażać się niepowodzeniem, które często spotyka niejatywę w krzewieniu spółdzielczości, bowiem spółdzielczość ma niewątpliwą przyszłość w rolnictwie.

Mleczarstwo na terenie województwa rozwija się w bardzo szybkim tempie, hamującą wpływa jednak ta okoliczność, że brak jest instruktorów mleczarskich. Wskazanem byłoby wysyłanie wychowanków szkół rolniczych na doksztalcające kursa mleczarskie.

Komunikaty

KOMUNIKAT KASY EMERYTALNEJ PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH W SPRAWIE POŻYCZEK.

Niniejszem podajemy do wiadomości związków samorządowych, że Kasa Emerytalna Pracowników Samorządowych od dnia 1-go grudnia b. r. będzie rozporządzać wolną gotówką, około kilkudziesięciu tysięcy złotych, która na mocy statutu Kasy, może być lokowaną w pożyczkach Związkom Samorządowym, należącym do Kasy Emerytalnej, lub mającym się zapisać na członków takiej, po złożeniu odpowiednich deklaracji.

Procenta od udzielanej pożyczki Kasa Emerytalna pobiera 16% w stosunku rocznym oraz 2% tytułem zwrotu losztów.

Zarząd Kasy.

OKÓLNIK MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH W SPRAWIE KASY EMERYTALNEJ PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH.

Zarząd Kasy Emerytalnej Pracowników Samorządowych w Warszawie, chcąc uprzystępnąć ubezpieczenie emerytalne najszerzszemu gronu pracowników samorządowych przeprowadził zmianę statutu Kasy Emerytalnej Pracowników Samorządowych i uzyskał zatwierdzenie zmienionego statutu przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej.

Zmiany te idą w kierunku usprawnienia organizacji władz Kasy Emerytalnej oraz zapewnienia ubezpieczonym

maksymalnych korzyści w granicach funduszy Kasy, powstałych przede wszystkim z wkładek, które przez obniżenie ich wysokości z 15% na 10% uposażenia ubezpieczonego, dostosowano do możliwości płatniczej ubezpieczonych. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uznało powyższe zmiany za korzystne zarówno z punktu widzenia interesów ubezpieczonych jak również Związków komunalnych, którym dana została możliwość przystąpienia do Kasy Emerytalnej w charakterze członków ubezpieczających.

Korzyści te zarówno z specjalnego punktu widzenia, jak i z punktu widzenia interesów prawidłowej administracji jako niewątpliwe, nie wymagają bliższego uzasadnienia.

Z tego powodu, jak również dlatego, że utrzymanie niższych wkładek pozostaje w zależności od ilości członków Kasy Emerytalnej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uważa za pożądane, aby Związki komunalne, które jeszcze dotychczas nie przystąpiły do Kasy Emerytalnej w charakterze członków ubezpieczających lub też w inny sposób nie zabezpieczają praw emerytalnych swoich pracowników, zgłosiły w czasie możliwie najrychlejszym swoje przystąpienie do Kasy Emerytalnej.

Zechce Pan Wojewoda podać do wiadomości Związków Komunalnych, podległego Panu Województwa i zalecić im, aby przystępowały do Kasy Emerytalnej Pracowników Samorządowych w charakterze członków ubezpieczających.

Minister
(—) *Stawoj-Składkowski*

GMINA WIEJSKA I MIEJSKA

Rozwój gminnych Kas w latach 1925—1926

Gminne kasy pożyczkowo-oszczędnościowe zaczęły powstawać z chwilą wydania przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu w dniu 13 marca 1925 r. rozporządzenia o statucie normalnym gminnych kas wiejskich pożyczkowo - oszczędnościowych, ogłoszonego w N-rze 35 Dziennika Ustaw w dniu 7 kwietnia 1925 r. poz. 239.

Pomimo poważnych przeszkód przy tworzeniu kapitałów zakładowych nowych kas, wynikających z ogranicze-

nia budżetowych uprawnień gminy w ustawie o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, liczba kas szybko wzrastała.

Pierwsza gminna kasa Grzymkowie pow. Skierniewickiego zaczęła swą działalność w dniu 3 czerwca 1925 r.

Pierwszy kredyt został przyznany gminnej kasie Grzymkowie w dniu 27 maja 1925 roku.

Już w dniu 18 czerwca 1925 r. zgłosiło się o kredyt do Państwowego Banku Rolnego 16 kas.

W dniu 1 października 1925 r. liczba kas gminnych, które się zgłosiły o kredyt, wynosiła 62. Kredyt uzyskało 29 kas, na sumę zł. 143,500.

W dniu 1 kwietnia r. 1926 liczba kas gminnych, które zgłosiły się o kredyt, wynosiła 162.

Kredyt uzyskało 140 kas na sumę zł. 573,000.

Po upływie półtora roku t. j. w dn. 7 października 1926 roku liczba kas wynosiła na zasadzie udzielonych nam z Państwowego Banku Rolnego danych — 245. Cyfra ta nie jest całkowitą, gdyż jeszcze nie wszystkie założone kasy wystąpiły do Państwowego Banku Rolnego o kredyt. Wymieniona wyżej liczba stanowi na ogólną sumę 1686 gmin Polski w b. dzielnicy rosyjskiej, zaledwie około 15% wszystkich gmin.

Według województw i powiatów liczba ta dzieli się w sposób następujący:

Na województwo Warszawskie przypada 59 kas, z której to liczby poszczególne powiaty posiadają:

Warszawski 2, Błoński 7, Ciechanowski 1, Grójecki 1, Kutnowski 1, Lipnowski 3, Pultuski 8, Mławski 3, Płoński 1, Płocki 1, Rawski 9, Rypiński 3, Skierniewicki 3, Sochaczewski 2, Sierpecki 2.

Na województwo Kieleckie przypada 52 kasy, z której to liczby poszczególne powiaty posiadają: Będziński 2, Częstochowski 6, Młżecki 2, Jędrzejowski 8, Kozienicki 2, Opatowski 4, Olkuski 1, Opoczyński 3, Pińczowski 2, Miechowski 5, Stopnicki 6 i Włoszczowski 11.

Na województwo Lubelskie przypada 67 kas, z której to liczby poszczególne powiaty posiadają: Biłgorajski 6, Chełmski 3, Janowski 2, Krasnostawski 5, Konstantynowski 1, Lubelski 1, Puławski 4, Radzyński 2, Sokołowski 6, Siedlecki 12, Włodawski 12 i Zamojski 13.

Na województwo Łódzkie przypada 29 kas, z której to liczby poszczególne powiaty posiadają: Brzeziński 1, Kaliski 2, Konecki 1, Łódzki 1, Łaski 1, Radomskowski 2, Sieradzki 2, Słupski 1 i Turecki 5.

Na województwo Białostockie przypada 20 kas, z której to liczby poszczególne powiaty posiadają: Białostocki 1, Kolneński 5, Łomżyński 13 i Ostrowski 1.

Na województwo Wołyńskie przypada 16 kas, z której to liczby poszczególne powiaty posiadają: Dubieński 12, Horochowski 1, Kowelski 2, Lubomelski 1.

Na województwo Poleskie przypada 2 kasy, w tem powiaty posiadają: Drohiczyński 1 i Brzeski 1.

W poszczególnych gminnych kasach, założonych do dnia 15 listopada 1926 r. kapitały zakładowe przedstawiają się jak następuje:

Od 10,000 zł. do	20,000 zł. posiada	7 kas
" 10,000	" " 15	"
" 8,000	" " 14	"
" 7,000	" " 4	"
" 5,000	" " 47	"
" 4,000	" " 32	"
" 3,000	" " 36	"
" 2,000	" " 90	"

Ogółem w 245 gminnych kasach uchwalony kapitał zakładowy wynosi zł. 1,072,911.28, czyli na jedną kasę przypada średnio zł. 4,379.

Prawo zaciągania zobowiązań przez zarząd kasy, które według wymagań ustawowych nie może przekraczać

więcej niż 20-krotnie kapitałów zakładowego i zasobowego kasy, ujęte zostało w uchwałach zgromadzeń gminnych, odnośnie poszczególnych kas, w sposób następujący:

20 krotne prawo posiada	225 kas
15 " " "	6 "
10 " " "	11 "
6 " " "	1 "
5 " " "	1 "
4 " " "	1 "

Przyływ kapitałów obcych do gminnych kas w formie kredytu pochodzi z Państwowego Banku Rolnego, jako jedyne dotychczas źródła kredytu dla tych kas, co zaś do wkładek oszczędnościowych to pomimo braku jeszcze dostatecznego zaufania ludności do umieszczania oszczędności w instytucjach kredytowych, jako też ze względu na ponętę wysokiej stopy procentowej w prywatnych obrotach kredytowych, wreszcie wskutek skierowywania obecnie wkładów sierocych przez sądy do innych organizacji kredytowych wbrew praktyce przedwojennej, operacje wkładowe powoli się tylko zwiększają i wynoszą obecnie około 100 tysięcy złotych.

Dokładna cyfra wkładów 131 gminnych kas na dzień 30 czerwca r. 1926 zawarta w nadesłanych zestawieniach rachunkowych stwierdza, że 62 kasy posiadały wkładów na sumę zł. 64,030.32, najwyższa suma wkładów w jednej kasie wynosiła zł. 8,014, najniższa zł. 5, średnio na jedną kasę przypada zł. 1,033. Od wkładów gminne kasy płaciły z początku od 10 do 16%, obecnie płacą prawie we wszystkich wypadkach od 10 do 12% w stosunku rocznym. Tylko 5 kas przekroczyło powyższą stopę procentową.

Ogólna suma kredytów, przyznanych przez Państwowy Bank Rolny dla 206 gminnych kas, od początku akcji kredytowania tych kas do dnia 15 listopada 1926 r. wynosiła ogółem zł. 1.151,200, przyczem najniższy kredyt wynosił zł. 2 tysiące, przeciętny zł. 5,521 i najwyższy zł. 20 tysięcy. Kredyt Banku wypłacany był przy większych sumach tego kredytu w kilku sumach, stanowiących stopniowe zwiększanie kredytu w kasie przez Bank, jeżeli jej działalność była umiejętna i gospodarka poprawna.

Wysokość udzielonego przez Bank kredytu ustosunkowano od kapitałów zakładowych kas, do ilokrotności prawa zaciągania zobowiązań przez zarządy kas, wreszcie w zależności od stanu gospodarczego danej gminy. Oprocentowanie kredytów P. B. R. wynosiło dla funduszu specjalnego na ten cel, w sumie zł. 1.000.000 — 12%, zaś z funduszy własnych Banku — 13% w stosunku rocznym. Terminy spłat dla tego kredytu wynoszą od 7 do 12-tu miesięcy, ostatnio stosowany jest wyłącznie termin 12-to miesięczny, kredyt ten jest więc krótkoterminowy.

Działalność kredytowa gminnych kas dąży do przestrzegania gospodarczej celowości. Pożyczki udzielane są na określone cele gospodarcze, podane przez pożyczkobiorcę. Kontrola rozwijana w tym kierunku zarówno przez lustratorów P. B. R. jak i same kasy, wydaje coraz lepsze rezultaty.

Obroty na rachunku pożyczek stają się coraz żywsze. Pożyczki z terminem rocznym są rzadkie, najczęściej są stosowane pożyczki z terminem od 3 do 6 miesięcy. Za typowe należy uważać pożyczki 6 miesięczne.

Terminy powyższe wynikają przedewszystkiem z obrotu naogół szczupłymi środkami, znajdującymi się w posiadaniu tych kas, a następnie z myśli obsłużenia najliczniejszych sfer rolniczych w granicach najniezbędniejszej pomocy gospodarce.

Coraz częściej kasy gminne spotykają się z żądaniem kredytu 2 — 3letniego, który rolnicy użyć pragną na niezbędne szybko amortyzujące się inwestycje rolne, na spłatę zobowiązań rodzinnych i na sąsiedzkie dokupna ziemi.

Na dzień 30 czerwca 1926 r. 131 gminnych kas udzie-

liły pożyczek ogółem na sumę zł. 1.046.089.79. Pożyczki wydawane są od zł. 50 do zł. 200. Najbardziej typowemi są pożyczki od zł. 100 do zł. 150.

O szybkim i pomyślnym rozwoju gminnych kas świadczy najlepiej zestawienie najważniejszych rachunków z półrocznych bilansów tych kas z dnia 31 grudnia 1925 r. i 30 czerwca 1926 r., które tu podajemy, zaznaczając równocześnie, że pierwsze kasy gminne powstały w lipcu 1925 r.

Zestawienie niektórych rachunków gminnych kas na dzień 31 grudnia 1925 r.

Ilość kas	Bilans	Pożyczki		Odsetki i prowizje		Wkład y		Koszty handlowe		Kapitał zakł ad.		Długi (Wierzyciele)	
	Suma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma
	1	2		3		4		5		6		7	
58	373.603.45	345.990.75		13.684.14	26.883.66	13.201.56		3.831.79	421.02		110.405.90		222.500.00
w stosunku %/0 przeciętn. na 1 kasę	100% 6.441.44	92.6% 5.965.35				3.5% 227.61					29.6% 1.903.55		59% 3.836.20
				213.60	395.96			66.07	7.25				

Zestawienie niektórych rachunków gminnych kas na dzień 30 czerwca 1926 r.

Ilość kas	Bilans	Pożyczki		Odsetki i prowizje		Wkład y		Koszta handlowe		Kapitał zakł ad.		Długi (Wierzyciele)	
	Suma	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Mn	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma
	1	2		3		4		5		6		7	
131	110.6983.22	104.8139.79		14.356.64	82.519.26	64.030.32		15.747.46	1.238.07		382.477.40		566.900.23
	100% 8.443.38	94.8% 8.001.06				5.8% 488.78		1.4% 120.20	0.2% 9.45		34.6% 2.919.67		51.3% 4.327.48
				109.59	629.91								

Jak wiadomo kasy gminne podlegają w pierwszej instancji nadzorowi wydziałów powiatowych. Faktycznie, wobec braku stanowczych instrukcyj, wydziały powiatowe nie rozwinęły dotąd stosownego nadzoru.

Sporadyczne usiłowania nadzorcze kilku inspektorów samorządowych, z jakimi spotkali się inspektorzy Państwowego Banku Rolnego, były niedostateczne.

W tych warunkach działalność lustracyjna Banku z konieczności musiała wykraczać często poza ramy bezpośredniego zainteresowania Banku i badać całość gospodarki kasy, wreszcie udzielać stosownych instrukcyj i wskazówek, zaś w razie stwierdzenia uchybień szkodliwych dla rozwoju, Bank zawiadamiał odnośny wydział.

Dwaj inspektorowie Banku, stale objeżdżający organizacje kredytowe, odbyli w okresie od października 1925 r. do dziś ogółem 85 lustracyj gminnych kas.

Lustracje te w wielu wypadkach, wobec niedoświadczenia organizacyjnego kierowników, uchroniły kasy przed

większemi organizacyjnymi uchybieniami lub materialnymi stratami. Lustracje skierowywały działalność kas na właściwe drogi rozwojowe, co stwierdzają nadesłane do Banku sprawozdania.

Bardzo poważnym czynnikiem udoskonalenia gminnych kas stały się urządzone przez Państwowy Bank Rolny 4-ro dniowe kursy rachmistrzów i kierowników gminnych kas. Kursów takich urządzono do 1 grudnia r. 1926 cztery. Pierwsze dwa odbyły się w Warszawie, a następnie w celu zbliżenia się do terenu pracy kas i ułatwienia udziału w kursach członkom zarządów kas, trzeci kurs urządzono w Lublinie i czwarty w Kielcach. W pierwszym kursie uczestniczyło 42 słuchaczy, w drugim 26, w trzecim, przy pierwszej próbie okręgowego kursu 12, w czwartym, przy wyzyskaniu doświadczenia 48, ogółem w czterech kursach uczestniczyło 128 słuchaczy.

Jan Długokęcki.

Czy potrzebny jest związek gminnych Kas pożyczkowo-oszczędnościowych

Nie tak dawno powstał w sferach zbliżonych do Banku Rolnego projekt utworzenia związku rewizyjnego gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych. Projektodawcy motywowali potrzebę założenia związku, między

innymi i twierdzeniem, że powołane do życia kasy gminne pozbawione są opieki, oraz niezbędnej kontroli. Lukę w tej dziedzinie więc miał zapelnąć projektowany związek.

Takie postawienie sprawy nie odpowiada jednak istot-

nemu stanowi rzeczy. Kontrolę nad działalnością gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych sprawują wydziały powiatowe, upoważnione do tej czynności przez rozporządzenie Prezydenta z dn. 30-go grudnia 1924 r. o tych kasach. Mogłoby powstać pytanie, czy wszystkie wydziały powiatowe należycie wywiązują się z tego obowiązku, mogą bowiem zachodzić wypadki niedokładnej kontroli, choćby z powodu braku należytej wprawy. Droga do naprawy owych ewentualnych uchybień leży jednak przez stosowne instruowanie wydziałów powiatowych. Podobnie ma się i sprawa z opieką, której młode kasy gminne tak potrzebują. Śmiało można powiedzieć, że tam tylko kasy powstały i rozwinęły się, gdzie wydział powiatowy przeprowadził stosowną propagandę i czynnie występował. Rozwój kas gminnych uznany został na zjeździe przedstawicieli sejmików powiatowych w 1925 r. za działalność programową wydziałów powiatowych.

Z powyższych względów projektem związku kas gminnych zainteresował się Zarząd Rady Zjazdów Samorządu Ziemskiego, zajmując względem niego stanowisko negatywne. Znalazło ono umotywowanie w piśmie okólnym wystosowanym przez Zarząd do wydziałów powiatowych b. zaboru rosyjskiego w d. 15 listopada r. b.*). Zarząd wskazywał na absolutny brak potrzeby takiego związku, którego działalność nadto dawałaby wielce problematyczne rezultaty o ile zważyć, że musiałby obsługiwać wielką ilość kas. Nadto Zarząd wskazywał na niebezpieczeństwo nieuniknionych kolizyj w działalności związku i wydziałów powiatowych, które przez sam fakt istnienia związku nie byłyby zwolnione od ustawowego obowiązku sprawowania kontroli nad kasami gminnymi: W końcu Zarząd prosił wydziały powiatowe o wyrażenie swej opinii w tej sprawie.

Odpowiedzi nie omieszkały napłynąć licznie i szybko. Stwierdziły one najzupełniejszą trafność stanowiska Zarządu, wszystkie bowiem, bez żadnego wyjątku, wyrażały zgodę na to stanowisko.

Wydziały powiatowe, które odpowiedzi nadesłały, a jest ich kilkadziesiąt, zajęły wobec projektu utworzenia specjalnego związku kas gminnych, stanowisko negatywne. Dla ilustracji przytaczamy najbardziej charakterystyczne odpowiedzi:

„*P i ń c ó w*. Wydział Powiatowy w zupełności podziela stanowisko Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego, wyrażone w piśmie z dnia 15.XI.1926 r. w sprawie tworzenia specjalnego Związku Rewizyjnego dla dokonywania inspekcji gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych.

Inspekcje gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych, których na terenie powiatu Pińczowskiego odbudowano dwie, dokonywane są parokrotnie w ciągu roku przez inspektora samorządu gminnego przy lustracji całej gospodarki gminnej. Utrzymywanie przeto specjalnych lustratorów dla tych kas byłoby zupełnie zbędne i niepotrzebnie obciążałoby kasy dość poważnymi wydatkami, niewspółmiernymi do korzyści osiąganych z lustracji, dokonywanych dodatkowo przez specjalnych lustratorów z ramienia Związku Rewizyjnego, zwłaszcza, iż kasy pożyczkowo - oszczędnościowe operują nieznacznymi sumami.

*) Okólnik drukowany był w n-rze 48 „Samorządu” w rubryce „Z Biura Zjazdów”.

Prowadzenie lustracji kas pożyczkowo-oszczędnościowych w kierunku badania, czy dłużnicy otrzymują pożyczki na warunkach dogodnych i ściśle określonych przez Bank Rolny nie nastęrczy Wydziałowi Powiatowemu żadnych trudności. W tym celu Wydział Powiatowy uprasza o pośrednictwo Biura Zjazdów, zaznaczając, iż wszelkie życzenia Banku Rolnego co do warunków i danych statystycznych prowadzenia lustracji kas pożyczkowo - oszczędnościowych zostaną uwzględnione.

Ł ó d ź. W odpowiedzi na pismo Panów z dnia 15 listopada r. b. Wydział Powiatowy uprzejmie komunikuje następujące:

1) *Z inicjatywy Wydziału Powiatowego* w roku 1925 założono nowe gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe w 15 gminach na 17 istniejących w powiecie łódzkim; niezakończenie rzeczonych kas w 2 pozostałych gminach spowodowane zostało projektem zmian granic tych gmin, w następstwie którego jedna z nich, mianowicie gmina Rszew w roku 1927 przestaje istnieć. Z chwilą załatwienia związanej z tem formalności zostanie otwarta jeszcze jedna kasa.

2) *Bank Rolny do zorganizowania rzeczonych kas nie przyczynił*: jedyną jego czynnością było zlustrowanie w roku 1926 kilku z nich przez pracownika Banku, p. Niżyckiego. Wynik lustracji według opinii p. Niżyckiego wypadł bardzo dobrze, to też lustracji pozostałych kas zaniechano. Aczkolwiek Wydział Powiatowy do lustracji kas mógł Banku Rolnego nie dopuścić, nie uczynił jednak tego z uwagi na utrzymanie z nim dobrych stosunków.

3) *Rozwój gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych* zależeć będzie nie od powołania do życia związku rewizyjnego gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych, a od ustabilizowania się stosunków ekonomicznych w kraju, dzięki którym obniżenie się stopy procentowej na rynku prywatnym spowoduje napływ oszczędności do omawianych kas i to dopiero zadecyduje o właściwym ich rozwoju.

W stadium obecnym rozwój rzeczonych kas uzależniony jest przede wszystkim od tego, w jakim stopniu sprawami temi zajmuje się Wydział Powiatowy, bowiem od jego inicjatywy i energii zależy sprawność i intensywność w działaniu poszczególnych Zarządów kas, a dowodzą tego wyniki działalności Wydziału Powiatowego na terenie powiatu Łódzkiego, gdzie cały szereg zebrań gminnych uchwalił ponownie dobrowolne składki na zwiększenie kapitału zakładowego.

Z przytoczonych zatem względów Wydział Powiatowy całkowicie podziela stanowisko Panów w przedmiocie przeciwstawienia się projektowi zorganizowania związku rewizyjnego gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych, jako całkowicie zbędnego z uwagi na to, że Wydział Powiatowy bierze na siebie całkowitą odpowiedzialność nadzorczą za sprawne i prawidłowe funkcjonowanie pomienionych kas. Kontrola ta jako zresztą przewidziana w uchwalonych przez zebrania gminne statutach, jest jeszcze z tego względu wystarczająca, że Wydział Powiatowy honoruje całkowicie życzenia Banku Rolnego w przedmiocie udzielania tym kasom pożyczek i czuwa nad ich udzielaniem pożyczkobiorcom na warunkach przez Bank Rolny zastrzeżonych.

Jędrzejów. W powiecie Jędrzejewskim zorganizowanych jest na 13 gmin wiejskich — 8 kas pożyczkowo-oszczędnościowych. Z liczby tej czynnych kas jest 6 — pozostałe dwie rozpoczną wkrótce swą działalność. Kasy te powstały przy współudziale Wydziału Powiatowego, który za pośrednictwem Inspektora Samorządu Gminnego odpowiednio oddziaływał na zarządy gmin i Rady gminne. Również Wydział Powiatowy zgodnie z § 19 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30.XII 1924 roku sprawuje nadzór nad działalnością kas, kontrolując je i czuwając nad należytem wypełnieniem zadań, dla których kasy pożyczkowo - oszczędnościowe powołane zostały.

Przechodząc do wyrażenia opinii o wykonaniu nadzoru nad kasami oświadczamy, iż nadzór całkowity nad kasami pożyczkowo - oszczędnościowymi winien pozostać wyłącznie w rękach Wydziału Powiatowego, a zatem należałoby przeciwstawić się jaknajbardziej akcji utworzenia związku rewizyjnego gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych z następujących względów:

a) nadzór nad kasami pożyczkowo - oszczędnościowymi winien polegać nie tylko na kontroli ksiąg kasowych i prawidłowości udzielanych pożyczek, oraz zabezpieczenia tychże na rozbudzaniu wśród gminianków potrzeby lokowania swych oszczędności w gminnych kasach pożyczkowo-oszczędnościowych;

b) akcja kredytowa kas, jako ściśle wiążąca się z zadaniami gminy, jak troska o rozwój rolnictwa, hodowli i t. d. i będąca uzależnioną od stanu rozwoju tychże — nie powinna być oderwaną od całości przez poddanie kas dyrektywom organów centralnych, nie znających potrzeb i warunków lokalnych.

Tak pojęty nadzór mogą najlepiej sprawować w imieniu Wydz. Powiatowych inspektorzy samorządu gminnego przez kontrolę rachunkowości — sposobu udzielania i zabezpieczenia pożyczek, przy lustracjach urzędów gminnych. Nadto, dbając o rozwój kas mogą przez wyrobiony wpływ oddziaływać na rady gminne i ludność w kierunku lokowania przez mieszkańców swych oszczędności w kasach pożyczkowo - oszczędnościowych.

Tego wszystkiego nie mógłby spełnić lustrator związku — nie mając żadnego wpływu na środowisko swej pracy, co zmusiłoby go do ograniczenia swej czynności do formalnego skontrolowania ksiąg kasowych.

Niemniej ważną jest i ta okoliczność, że stworzenie specjalnej instytucji kontrolnej, z odpowiednim personelem, opłacanej przez kasy pożyczkowo - oszczędnościowe wywołałoby u ludności jaknajgorsze wrażenie, jak dotychczas z wielką rezerwą odnoszącej się do kas pożyczkowo-oszczędnościowych.

Mińsk Mazowiecki. W związku z wysunięciem projektu utworzenia „Związku rewizyjnego gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych” Wydział Powiatowy na posiedzeniu dnia 25.XI.1926 r. przeprowadził dyskusję w sprawie wykonywania nadzoru nad gminnymi kasami pożyczkowo - oszczędnościowymi, poczem wyraził opinię, iż tworzenie specjalnego związku, któryby sprawował nadzór nad temi kasami, *nie tylko jest zbyteczne, ale nawet szkodliwe.* Stanowisko to Wydział Powiatowy motywuje w sposób następujący:

1) Opieka instruktorsko - lustracyjna ze strony Wydziałów Powiatowych, które ją wykonywują przez swych inspektorów samorządu gminnego, jest w zupełności wystarczająca, a przytem ma jeszcze tę dobrą stronę, że dokładna znajomość warunków, w których działają i rozwijają się gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe daje możliwość Wydziałom Powiatowym wczuwania się w zupełnie nieuchwytnie dla organu nadzorczego, stojącego zdala, jakim byłby związek rewizyjny, przyczyny niedomagań tych kas;

2) Tworzenie specjalnego związku kas pożyczkowo-oszczędnościowych o tak wązkim zakresie działania i szczupłych środkach obrotowych zupełnie niepotrzebnie narażałoby fundusze kas na koszty, związane z utrzymaniem aparatu instruktorsko - lustracyjnego, odbywaniem zjazdów, wyborami i t. p.;

3) Za pozostawieniem nadzoru nad kasami pożyczkowo - oszczędnościowymi Wydziałom Powiatowym przemawia również ściśle ząębienie się interesów kasy z samorządową gospodarką gminną (wspólny organ Rady gminnej, tworzenie kapitału zakładowego, pokrywanie ewentualne strat kas lub użycie zysków i t. p.) nadzorowaną przez Wydział Powiatowy.

Mława. W odpowiedzi na pismo z dnia 15 listopada komunikuję, iż stroną lustracyjno - instruktorską nad nowopowstałymi gminnymi kasami pożyczkowo - oszczędnościowymi faktycznie wykonywuje Wydział Powiatowy przez swego inspektora samorządu, nie tylko podczas periodycznej kontroli gospodarki gminnej, lecz podczas każdorazowej jego bytności w urzędach gminnych.

Nowe kasy w liczbie 6-ciu w gminach Dąbrowa, Mostowo, Niechłonin, Ratowo, Turza i Zieluń powstały tylko ze szczupłego kapitału, bo w wysokości od 2,000 — 2,400 zł., uchwalonego z funduszy gminnych i pomimo usilnych starań czynionych przez zarządy kilku kas o udzielenie im pożyczek na zasilenie kapitału obrotowego, Państwowy Bank udzielił tej pożyczki jednej tylko gminie Mostowo i to w znikomej kwocie 3,000 zł. Wskutek powyższego zakres działania nowopowstałych kas jest tak szczupły i środków obrotowe tak nikłe, że nie może być mowy o tworzeniu związku rewizyjnego gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych, odbywaniu zjazdów, walnych zgromadzeń, wyboru zarządu, utrzymaniu lustratorów i t. p., ani też o przystąpieniu nowozałożonych kas na terenie tutejszego powiatu do tego Związku.

Reasumując przytoczone wyżej powody, opinia Wydziału Powiatowego w sprawie tworzenia Związku rewizyjnego jest negatywną, którą Biuro Zrzeszenia raczy wyrazić gdzie należy przy zabieraniu głosu w powyższej sprawie.

Końskie. Wydział Powiatowy komunikuje, że tworzenie specjalnego związku rewizyjnego kas gminnych pożyczkowo - oszczędnościowych uznaje za zbędne i niecelowe. Motywy, wysunięte przeciw tej koncepcji przez Biuro Zjazdów, Wydział Powiatowy całkowicie podziela, ze swej strony zaś dodaje, że kontrola kas, dokonywana z ramienia Wydziałów, które do tego uprawnione są ustawowo, może być i częstsza i gruntowniejsza niż z ramienia związku rewizyjnego. Ocena pozatem działalności kasy, zdaniem Wydziału, nie powinna być traktowana w

oderwaniu od całokształtu stosunków i warunków, panujących w gminie, te zaś z natury rzeczy będą zawsze obce dla funkcjonariuszów związku, przybywających w najlepszym wypadku dwa razy do roku do danej gminy".

Odnosnie samej techniki i zakresu kontroli—Wydział Powiatowy sądzi, że kwestja ta jest otwartą i może być uregulowana odpowiednimi instrukcjami, co do których Państwowy Bank Rolny mógłby ingerować u właściwych czynników.

Wydziały Powiatowe, znane powszechnie ze swej dobrej woli, gdy chodzi o interes publiczny, nie uchylą się zapewne od obowiązków jaknajszerszej pojętej kontroli kas pożyczkowo-oszczędnościowych.

Na zakończenie należy stwierdzić, że oświetlenie omawianej sprawy nie może być jaśniejsze. Specjalny Związek gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych nie jest potrzebny.

K r o n i k a

WYSOKOŚĆ WYNAGRODZENIA KOMISARZA RZĄDOWEGO ZA CZYNNOŚCI URZĘDOWE PRZY OZNACZANIU MIARY PRZERACHOWANIA WKŁADÓW OSZCZĘDN. W KOM. KASACH OSZCZ. — W odniesieniu do Województw Zachodnich (Poznańskie i Pomorskie) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu reskryptem z dnia 13 grudnia 1926 r. L. III SG. 6294 ustaliło wymiar wynagrodzenia Komisarza Rządowego, powołanego ad hoc dla oznaczenia miary przerachowania wkładów oszczędnościowych w komunalnych kasach oszczędności, uzależniając wysokość tego wynagrodzenia od ilości kont oszczędnościowych, podlegających przerachowaniu w poszczególnych kasach.

W związku z tem — wysokość wynagrodzenia Komisarza Rządowego za czynności urzędowe przy oznaczeniu miary przerachowania w kasach, posiadających do 500 kont, podlegających przerachowaniu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ustaliło na 300 złotych.

od	500	do	1,000	kont	na	400	złotych
"	1,000	"	2,500	"	"	500	"
"	2,500	"	5,000	"	"	750	"
"	5,000	"	7,500	"	"	1,000	"
ponad	7,500	"	"	"	"	1,300	"

Obliczona w ten sposób należność Komisarza Rządowego nie może jednak wynosić więcej, niż pięć promille funduszu waloryzacyjnego Kasy, t. j. kwoty, przeznaczanej na pokrycie przerachowanych wkładów oszczędnościowych.

Wydatki, poniesione z tytułu wynagrodzenia Komisarza Rządowego powinny obciążać zainteresowane Kasy.

Na specjalny wniosek Komisarza Rządowego — wynagrodzenie jego za czynności urzędowe w kasach, które wymagają indywidualnego traktowania, ze względu na stosunkowo dużą ilość kont, podlegających przerachowaniu (ponad 7,500), — nie może być każdorazowo zwiększone w drodze osobnej decyzji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

W końcu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uważa, że wyżej wyszczególnione wynagrodzenie Komisarza Rządowego powinno pokrywać wszelkie koszty, związane z czynnościami waloryzacyjnymi, a więc wynagrodzenie personelu pomocniczego, djety, materiały kancelaryjne i t. p.

Z PROTOKUŁU GMINY LUDWIPOLSKIEJ.

Otwarcie gminnej kasy pożyczkowo-oszczędnościowej.

Stosownie do ogłoszonego Radzie gminnej porządku dziennego, o zamierzeniach założenia gminnej kasy po-

życzkowo-oszczędnościowej w Ludwipolu, na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30-go grudnia 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 118, poz. 1069) Przewodniczący Rady Wójt Chołodecki oświadczył Radzie gminnej, że dla podniesienia dobrobytu rolników gminy, pożądane jest założenie gminnej kasy pożyczkowo-oszczędnościowej w Ludwipolu.

Rad gminna jednogłośnie postanowiła:

1) Założyć gminną kasę pożyczkowo - oszczędnościową z siedzibą w Ludwipolu.

2) Przyjąć odpowiedzialność za zobowiązania kasy całym majątkiem i dochodami gminy.

3) Określić kapitał zakładowy kasy sumą pięć tysięcy złotych, pochodzących z dotacji gminy.

4) Ustalić kwotę zobowiązań do wysokości, nie przekraczającej w łącznej sumie dziesięciokrotnej wysokości kapitału zakładowego i zasobowego kasy.

5) Przyjąć statut normalny w brzmieniu, ogłoszonym w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Nr. 35, 1925 roku, poz. 239.

6) Zarząd kasy będzie się składać z przewodniczącego i dwóch członków.

7) Komisja Rewizyjna składać się będzie z przewodniczącego i dwóch członków.

Z POWIATU WILEŃSKO - TROCKIEGO WOJEWÓDZTWA WILEŃSKIEGO. Powiat liczył na dzień 1 stycznia 1926 r. — 16 gmin wiejskich i 2 gminy miejskie (miasta niewydzielone: N. Wilejka i N. Troki) — ludność 185,878, ogólny obszar w hektarach wynosił 482,326, liczba hektarów podatkowych 447,309.

Budżety gmin wiejskich w roku 1926, uchwalone przez Rady gminne i zatwierdzone przez Wydział Powiatowy w ogólnej sumie wynoszą zł. 463,320.75; z czego:

pobory wójtów	zł.	35,438.88
" zastępców	"	6,598.35
" pisarzy gminnych	"	44,971.34
" pomocn. pisarzy	"	30,876.80
" kancelistów	"	15,832.09
" sołtysów	"	25,180.—
" stróżów i gońców	"	8,280.—
koszta podróży i djety członk. Zarządu gmin. i pracown. gmin.	"	3,270.—
djety niepłatnych członków Komisyj	"	510.—
wydatki rzeczowe	"	27,864.—
na ukończenie budowy domów gmin	"	11,800.—
budowa sieci telefonicznej	"	4,000.—
drogi gminne	"	23,480.—
utrzymanie konnych poczt gminnych (zamiast pocin. podw.)	"	32,588.—

koszta kuracyjne	„	26,440.—
strażenie ogniowe	„	1,225.—
popieranie rolnictwa	„	2,780.—
szkolnictwo	„	113,153.—
działalność poruczona, w tem i koszta utrzymania policji	„	42,803.79
opłata procentów	„	220.—
wydatki nieprzewidziane	„	6,009.50

Przeglądając poszczególne pozycje, dochodzimy do wniosku, że pozycja obejmująca szkolnictwo jest najhojniej uposażona. Sprawy oświaty zajmują w budżetach należne im uprzywilejowane stanowisko, ponieważ odczucie potrzeby szkoły wzmożło się w ostatnich latach wśród naszych członków rad gminnych nadzwyczaj silnie.

Nasz lud wiedziony zdrowym instynktem wyczuwa coraz bardziej, jaki potężny oręż w nowoczesnym życiu stanowi oświata i bez względu na trudności i ciężary do rozwoju szkolnictwa, co jeszcze silniej potwierdza, że w okresie przedwojennym na gminę wypadło przeważnie 2 szkoły z 3-ma najwyższymi nauczycielami. Obecnie posiadamy przeciętnie kilkanaście szkół w gminie. Na 1 stycznia 1926 r. czynnych szkół publicznych w powiecie było 239, w tej liczbie:

7-klasowych	—	4	szkoły
5	—	1	
4	—	5	
3	—	7	
2	—	26	

i reszta szkół jednoklasowe. Jedna szkoła przypadała na 778 ludności. W szkołach tych udzielało nauk 330 nauczycieli i nauczycielek. Do szkół uczęszczało przeszło 16,000 uczniów.

Prawda, szkoły istniejące wiele pozostawiają do życzenia. Częściowe źródło niedomagań pochodzi stąd, że ogromna większość szkół mieści się w wynajętych budynkach, wzniesionych dla użytku prywatnego. Reprezentacje gminne, widząc, że przeszkodą tamującą rozwój szkolnictwa jest brak lokali własnych, rozpoczęły akcję budowy szkół. Do pierwszych z takich gmin należy gmina Rudziska, która prowadzi budowę szkół w Rudnikach 3 klas. i w Połukni również 3 klas. Drugie miejsce zajęła

gmina Rzeszańska, prowadząc budowę jednej szkoły 3 klasowej w Orzełowie. W r. b. zostanie wybudowana szkoła w Zawiszańcach gminy Solecznickiej dzięki jednemu z miejscowych obywateli i działaczy społecznych, przy częściowym współdziałaniu gminy. Ostatnio wszelkie poczynania gmin zostały wstrzymane z przyczyn zupełnie niezależnych od gmin. Kasy gminne zaświeciły pustkami. Powodem tego katastrofalnego stanu finansowego jest to, że przewidziany w budżetach r. b. pobór podatku wyrównawczego na pokrycie deficytów i w porównaniu z r. ub. mniejszy o połowę nie został dotąd jeszcze uregulowany, co bardzo ujemnie odbija się na prowadzeniu planowej gospodarki gminnej i najlepszych zamierzeń ludności.

M. N-k.

BUDOWA DROGI GMINNEJ. Na odbytem w dn. 18/XI 1926 r. zgromadzeniu gminy Czarnocin pow. Łódzki, wójt zakomunikował, iż w bieżącym roku wybudowano 3 kilometry 760 metrów drogi bitej Biskupia Wola — Czarnocin, której koszt budowy wyniósł 8,270 zł. 17 gr. Sprawozdanie to zebranie gminne przyjęło jednogłośnie do zatwierdzającej wiadomości. Drogi tę częściowo obsadzono drzewkami owocowymi (110 drzew), pozostałą część projektuje się obsadzić w roku 1927-ym.

POŚWIĘCENIE DOMU GMINNEGO. W dn. 5 b. m. odbyło się uroczyste poświęcenie domu gminnego w gminie Drzewce powiatu Puławskiego.

Poświęcenia, w obecności p. starosty A. Barnata, inspektora samorządowego p. S. Kupidurskiego, Rady gminnej oraz zaproszonych gości, dokonał miejscowy proboszcz ks. kanonik Krycki.

ROZWIĄZANIE MAGISTRATU W ZYCHLINIE. Wskutek niedołęznej gospodarki magistratu zychlińskiego i przeprowadzonych licznych rewizyj, które zebrały dostateczne dowody rzeczowe, starostwo kutnowskie wystąpiło z wnioskiem do województwa o rozwiązanie magistratu m. Zychlina. Wojewoda przychylił się do wniosku starostwa wskutek czego złożono z urzędu: burmistrza Borowskiego, wiceburmistrza, rzeźnika Marchewkę, ławnika żyda Kozesowicza i ławnika Pyrzaka. Z dawnego magistratu pozostał jedynie p. Teofil Strzemzański.

Poradnik samorządowy

1. **Pytanie:** Pomocnik sekretarza gminy Kompina pow. Łowickiego zapytuje, czy urzędnicy gminni t. j. sekretarz względnie jego pomocnik obowiązani są do rewizji osobistej zgłaszających się dobrowolnie do odbycia kary w areszcie gminnym względnie czy są rozporządzenia i instrukcje regulujące tę sprawę.

Odpowiedź: Wyraźnych przepisów, któreby wobec zmienionych warunków obecnie obowiązywały, niema. W myśl przepisów o aresztach detencyjnych w ogólności z dn. 29 kwietnia 1829 r. i załączonej instrukcji (Zbiór przep. adm. z 1868 r. część VI t. I stron. 103), „obrewidowanie aresztanta dla przekonania się, czy niema przy sobie narzędzi jakich, pieniędzy lub fantów, a po odbyciu re-

wizji w wyznaczonej izbie zamknięcie" należało do obowiązków burmistrza, a także i wójta (art. 66).

Obowiązek wójta wypływa również z Ukazu o urządzeniu gmin wiejskich z 19.II—12.III 1864 r. w myśl których wójt jest obowiązany (punkt h) „wykonywać wyroki Sądu gminnego i innych władz sądowych“ oraz (punkt i) „mieć nadzór nad bezpieczeństwem przechowania znalezionych w gminie lub odebranych od osób podejrzanych efektów, broni i t. p.“

Obowiązek ten pośrednio wypływa i z okólnika M. Spr. Wewn. Nr. 39 (Dz. Urzęd. M. S. Wewn. Nr. 6, poz. 168 z 1921 r.), który stanowi, że „areszta te winny znaj-

dować się w zarządzie władz gminnych pod kontrolą władz admin. I instancji".

Ogólne przepisy dla Cesarstwa Rosyjskiego o zatrzymanych pod strażą pomieszczone są w Zb. Pr. Ces. Ros. tom XIV art. 124 i nast.

2. *Pytanie:* Magistrat m. Włodawy zapytuje, czy lokale zajęte przez notariuszy i pisarzy hipotecznych podlegają opodatkowaniu oraz czy podlegają opodatkowaniu szyldy tychże z godłem.

Odpowiedź: Odnośnie opodatkowania lokali, zajętych przez pisarzy hipotecznych i szyldów sprawa nie nasuwa żadnej wątpliwości, iż lokale, w których urzędują, są lokalami urzędów państwowych. Stanowi o tem instrukcja hipoteczna z dn. 30 czerwca 1819 r. (Zb. przep. admin. Wydz. Spr. VII 332).

Notariusze zaś w myśl okólnika Min. Sprawiedliwości Nr. 223 z d. 19.X.20 r. (Dz. Urzęd. 2, 1920 r.) „zajmujący lokale nawet w gmachach urzędowych nie mają zasady korzystania z lokali na koszt Sk. P. i winni opłacać za lokal, światło, opał i utrzymanie porządku".

Stąd wynika, że winni opłacać również podatek za lokal. Co się tyczy podatku od szyldów, to o ile Magistrat nie poczynił w tym względzie ulg, należy przyjść do wniosku, iż winni go uiszczać.

3. *Pytanie:* Wójt gminy Sobienie Jeziory zapytuje, czy mogą być używani do robót na terytorjum zabudowań gminnych osoby, odbywające areszt i presi o wskazanie podstaw prawnych.

Odpowiedź: Obowiązujący kodeks karny w artykule 21 traktuje łagodniej osoby skazane na siedem dni aresztu, niż tych, których skazano na dłuższy areszt. Skazańcy mianowicie pierwszej kategorii nie tylko są wolni od wszelkiej pracy obowiązkowej, ale mogą z decyzji Sądy odbywać karę we własnym mieszkaniu. Skazańcy zaś drugiej kategorii mają obowiązek wybrać sobie jakieś zajęcie z rodzaju tych, na jakie można zezwolić w domu aresztu.

4. *Pytanie:* Magistrat m. Łunińca zapytuje, czy Magistrat może prosić władze odnośnie o wywłaszczenie na korzyść miasta placu i domu położonych w śródmieściu, a potrzebnych miastu na urządzenia użyteczności publicznej i jakie są odnośnie przepisy.

Odpowiedź: Kwestję wywłaszczenia przymusowego nieruchomości na użytek publiczny normuje Dekret Nacz. Państwa z dnia 7 lutego 1919 r. (Dz. Praw Nr. 14, poz. 162) rozciągnięty na Kresy Wschodnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 września 1921 r. (Dz. Ust. Nr. 85, p. 613).

Według tego Dekretu wywłaszczenie może się odbyć „tylko na mocy postanowienia Naczelnika Państwa za słusznem i sprawiedliwym wynagrodzeniem". Projekt dotyczący wywłaszczenia przedstawiony będzie do decyzji Nacz. Państwa przez Radę Ministrów na wniosek właściwego Ministra. W konkretnym więc wypadku przez Min. Spraw Wewnętrznych.

Należy przeto z dołączeniem szczegółowego planu wywłaszczanych nieruchomości oraz z uzasadnieniem konieczności przymusowego wywłaszczenia zwrócić się do władz nadzorczych z prośbą o wywłaszczenie. I. R.

5. *Pytanie:* Urząd gm. Góra Puławska, pow. Kozienickiego zapytuje, czy wójt gminy obowiązany jest egze-

kwować należności podatku majątkowego, dochodowego, opłat aljenacyjnych i t. p. od drobnych rolników.

Odpowiedź: Na obszarze b. Król. Kongresowego — stosownie do przepisów art. 289 ust. ros. o podatkach bezpośrednich (Zb. Pr. Ces. Ros. T. V) — wszelkie czynności egzekucyjne w stosunku do włościan spełniają wójtowie gmin, w stosunku zaś do innych płatników — władze skarbowe za pomocą własnych organów egzekucyjnych.

Ministerstwo Skarbu stoi na stanowisku, że — wobec ustawowego obowiązku — za czynności powyższe nie należy się wójtom, względnie gminom, żadne specjalne wynagrodzenie. Jedynie na pokrycie kosztów egzekucyjnych są gminy uprawnione do pobierania kwot, określonych w art. 7 ustawy z dn. 31.VII.1924 r. (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 721).

6. *Pytanie:* II pomocnik sekret. gminy Czersk, pobierający uposażenie wedle XVI grupy z 15% -owym dodatkiem, zapytuje, czy należy mu się dodatek ekonomiczny i na mieszkanie, a w danym razie od jakiego czasu, jeżeli zajmuje etat od 1.I.1926 r.

Odpowiedź: Należy się: od daty zaszeregowania do XVI grupy uposażenia dodatek regulacyjny (60 punktów miesięcznie), o ile ma Pan na utrzymaniu żonę, dzieci lub pasierbów — dodatek ekonomiczny (po 44 punkty na osobę miesięcznie) i dodatek na mieszkanie (8 zł. 14 gr. miesięcznie, jeżeli Pan utrzymuje rodzinę, zaś 5 zł. 55 gr., jeżeli Pan samotny).

7. *Pytanie:* Magistrat m. Cherzele zapytuje:

1) jaki szczebel należy przyznać sekretarzowi Magistratu, który ma następujący przebieg służby: od 1 lutego 1904 do 1 października 1908 jako pomocnik pis., potem pisarz gminny; od 1 października 1908 do 1 stycznia 1912 r. obowiązkowa służba wojskowa; od 1 czerwca 1912 do 1 sierpnia 1914 pisarz gminny; od 1 sierpnia 1914 r. do przewrotu bolszewickiego służba w wojsku ros.; od 11-go stycznia 1919 (po powrocie z Rosji) do 1 stycznia 1925 r. służba w wojsku pol.; od 1 stycznia 1925 r. do 1 września 1926 r. urzędnik państw. w IX st. sł.; od 1 września 1926 r. do chwili obecnej sekret. Mag. w IX st. sł.

2) do kogo należy ustalenie szczebla do Magistratu, czy do Rady Miejskiej.

Odpowiedź: Poprzedni przebieg służby (wzgl. pracy zawodowej) należało uwzględnić przy pierwszym zaszeregowaniu do grup i szczebli uposażenia tylko tym pracownikom komunalnym, którzy byli już w stosunku służbowym do związków komunalnych w chwili wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 30 grudnia 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 118, poz. 1073). Jeżeli — jak w niniejszym przypadku — pracownik przyjęty został do służby w związku komunalnym już po wejściu w życie rozporządzenia, to stosuje się do niego przepis art. 7. ustawy z dn. 9.X.1923 r. (Dz. Ustaw Nr. 116, poz. 924), wedle którego przy pierwszym mianowaniu należy się uposażenie pierwszego szczebla danej grupy.

W niniejszym wypadku należy się zatem szczebel „a", przyczem termin posunięcia do szczebla „b" (stosownie do przepisu art. 6 ustawy z dn. 9.X.1923 r.) liczy się od dn. 1 stycznia 1927 r.

H.

Wydział Powiatowy Sejmiku WIELUŃSKIEGO

ogłasza

KONKURS

na stanowisko **Instruktora kółek rolniczych.**

Do stanowiska przywiązane są pobory według VII st. płac urzędników państwowych.

Kandydaci winni, składając oferty, przedkładać:

1) Życiorys, 2) Dowód obywatelstwa Państwa Polskiego, 3) Dowody o posiadanych kwalifikacjach, 4) Dowody o pracy poprzedniej.

Stanowisko wakuje od dn. 1 marca 1927 r. Termin składania ofert upływa z dn. 1 lutego 1927 r. Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego Kierownik Starostwa.

Kasa Emerytalna

Pracowników Samorządowych

Rzeczypospolitej Polskiej

zatwierdzona nanowo reskryptem Ministra Pracy i Opieki Społecznej dnia 9 października 1926 r. № 3905, ubezpiecza pracowników samorządowych na wypadek utraty zdolności do pracy i starości, a na wypadek śmierci zapewnia byt ich rodzinom. Przystąpienie do Kasy zgłaszać mogą, w porozumieniu z ciałami samorządowymi, pracownicy gmin, miast, powiatów Rzeczypospolitej Polskiej.

Adres Kasy: Warszawa, Kredytowa 16, m. 20, telefon 117-93.

Konto czekowe w P. K. O. № 50.061.

Żądajcie Statutu Kasy.

DRZEWA i KRZEWY OWOCOWE i OZDOBNE. W celu nabycia pięknych drzewek i krzewów owocowych i ozdobnych, jak również wyborowych nasion warzywnych, pastewnych i kwiatowych oraz narzędzi ogrodniczych, radzimy zwrócić się do najstarszych ZAKŁADÓW OGRODNICZYCH C. ULRICH, istniejących od roku 1805 w Warszawie, przy ul. Ceglanej Nr. 15. Filja składu nasion i narzędzi — Sienkiewicza 11, d. własny. Cenniki na żądanie.

NA DŁUGIE WIECZORY

poleca swoje wydawnictwa

M. ARCT

WARSZAWA, Nowy Świat 35. Konto P. K. O. 100
Wysyłka za zaliczeniem lub wpłatą przez P. K. O.

DLA DZIECI

TO KSIĄŻECZKA OSOBLIWA Poezje M. Kamwickiej

Z 32 rys. A. GAWIŃSKIEGO W opr. 3.—

JAŚ SOWIZDRZAŁ Ucieszna historia Or-Ota.

Z rys. A. GAWIŃSKIEGO W opr. 3.—

W BETLEEMSKIEJ SZOPCE Legendy o Chrystusie Marii Danowskiej

Z rys. W opr. 3.20

Jasełka, szopki, karnawały, wiersze

DLA MŁODZI.

W SŁONECZNE JU i szczęście, Zł. 1.00

MILJARDY W SŁUŻBIE Wskazówki życiowe najbogatszego człowieka na świecie Henryka Forda

Zł. 1.80

SŁOWNIK 25.000 wyrazów obcych, bez którego nie można się obejść przy czytaniu gazet

Wyd. VII Zł. 9, w opr. 12.—

KURACJA ROŚLIN 1050 rad i wskazówek jak leczyć ziołami i środkami dom.

Zł. 1.80

RADIO DLA WIELEKICH Zasady i wskazówki budowy i używania radjopaparatów

z odbiornikami Wzory i schematy Zł. 1.60

Podstawy Radjotechniki, Niezbędne wiadomości dla każdego

Zł. 1.60

Anteny, Opisy i wskazówki budowy

Zł. 1.60

Odbiorniki Kryształkowe i ich budowa

Zł. 1.60

PISZCIE PO KATALOG ILLUSTROWANY!

NASIONA LEŚNE

ZRZESZENIE WŁAŚCICIELI LASÓW

WARSZAWA, KOPERNIKA 30, IV p.

poleca swoim stałym i nowym PP. Odbiorcom wypróbowane krajowej produkcji nasiona drzew iglastych i liściastych. Celem zaspokojenia szerszej klienteli uprasza się o wcześniejsze zamówienia.

Wydział Powiatowy w KRASNYMSTAWIE

ogłasza niniejszem

KONKURS

na stanowisko kierownika szkoły rol-
niczej (rolnika-hodowcy) i drugiej siły
nauczycielskiej (ogrodnika).

Pobory według VIII kat. płac urzęd-
ników państw., mieszkanie, światło i opał
oraz naturalja według umowy

Do oferty należy dołączyć własnoręcz-
nie napisany życiorys, odpisy świadectw
szkolnych i z dotychczasowej pracy.

Termin składania ofert do dn. 12-go
stycznia 1927 r.

Przewodniczący Wydziału Pow.

(—) Błocki.

Wydział Powiatowy Sejmiku Drohiczyńskiego
Województwo Poleskie

ogłasza

KONKURS

na stanowisko Sekretarza Sejmiku

Od kandydatów jest wymagane w/g Statutu
służbowego najmniej pełne średnie wykształcenie,
gruntowna znajomość samorządu, oraz przynaj-
mniej 3-letnia praktyka biurowa w samorzą-
dzie powiatowym i nieskazitelna przeszłość.

Do posady tej są przywiązane pobory we-
dług VII kategorii płac urzędników państwowych
z dodat. Sejmikowym w wysokości 20%.

Ubiegający się o posadę zechcą złożyć Wy-
działowi Powiatowemu w Drohiczynie do dnia
10 stycznia 1927 ofertę z powołaniem się na
referencję poważnych osób.

Drohiczyn poleski, dnia 22 grudnia 1926 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatow.
Starosta:

(—) Fr. CZERNIK

Wydział Powiatowy Sejmiku WIELUŃSKIEGO

ogłasza

KONKURS

na stanowisko

komunalnego lekarza weterynaryjnego

Do stanowiska przywiązane są pobory
według VII st. płac urzędników pań-
stwowych.

Kandydaci, składając oferty, winni
przedłożyć:

- 1) Życiorys,
- 2) Dowód obywatelstwa Państwa
Polskiego.
- 3) Dowody wykształcenia,
- 4) Zezwolenie na prawo praktyki
lekarskiej,
- 5) Dowody o pracy poprzedniej.

Termin składania ofert do dnia 1 lu-
tego 1927 roku. Oferty nieuwzględnione
pozostaną bez odpowiedzi.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Kierownik Starostwa: (—) Kaczorowski.

Wydział Powiatowy w KOZIENICACH

ogłasza

KONKURS

na stanowisko komunalnego lekarza wete-
rynaryjnego w Zwoleniu, połączone z pro-
wadzeniem ambulatorjum weterynaryjnego.

Do stanowiska tego przywiązane jest
uposażenie według VII-ej grupy płac pra-
cowników państwowych bez dodatku ko-
munalnego.

Do ofert należy dołączyć:

- 1) odpis dyplomu,
- 2) zezwolenie na prawo wykonywa-
nia praktyki,
- 3) dowód obywatelstwa Polskiego,
- 4) świadectwo z poprzedniej służby,
- 5) własnoręcznie napisany życiorys.

Termin składania ofert do dnia 15.1
1927 r. Podania nieuwzględnione zostaną
bez odpowiedzi. Mieszkanie zapewnione.

Przewodniczący Wydziału
Starosta (—) M. B. Podhorodeński.